

॥ नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ॥

सुत्तन्तपिटक

संयुत्तनिकाये

सगाथावग्गपाळि

संगायनस्स पुच्छा विस्सज्जना

पुच्छा — पठममहासंगीतिकाले आवुसो धम्मसंगाहका महाकस्सपादयो महाथेरवरा पोराणसंगीतिकारा पठमं विनयपिटकं संगायित्वा तदनन्तरं सुत्तन्तपिटकं संगायन्ता दीघनिकायञ्च मज्झिमनिकायञ्च संगायित्वा तदनन्तरं किं नाम पावचनं संगायिंसु ।

विस्सज्जना — पठममहासंगीतिकाले भन्ते धम्मसंगाहका महाकस्सपादयो पोराणथेरवरा पठमं विनयपिटकं संगायित्वा तदनन्तरं सुत्तन्तपिटकं संगायन्ता दीघनिकायञ्च मज्झिमनिकायञ्च संगायित्वा तदनन्तरं सत्तहि च सुत्तसहस्सेहि सत्तहि च सुत्तसतेहि द्वासट्ठिया च सुत्तेहि पटिमण्डितं भाणवारसतपरिमाणं संयुत्तनिकायं नाम पावचनं संगायिंसु ।

पुच्छा — संयुत्तनिकाये च आवुसो सगाथावग्गो निदानवग्गो खन्धवग्गो सळायतनवग्गो महावग्गोति पञ्चसंयुत्तप्पकरणानि, तेसु पठमं कतरं संयुत्तप्पकरणं ते संगायिंसु ।

विस्सज्जना — पञ्चसु भन्ते संयुत्तप्पकरणेसु पठमं सगाथावग्गसंयुत्तप्पकरणं संगायिंसु ।

पुच्छा — सगाथावग्गेपि आवुसो देवतासंयुत्तादिवसेन एकादससंयुत्तानि, तेसु पठमं कतरं संयुत्तं ते संगायिंसु ।

विस्सज्जना — एकादससु भन्ते संयुत्तेसु पठमं देवतासंयुत्तं संगायिंसु ।

पुच्छा — देवतासंयुत्तेपि आवुसो नळवग्गादयो अट्ठ वग्गा, ओघतरणसुत्तादीनि च एकासीति सुत्तानि, तेसु पठमं कतरं वग्गं कतरञ्च सुत्तं संगायिंसु ।

विस्सज्जना — अट्ठसु भन्ते वग्गेसु पठमं नळवग्गं एकासीतिया च सुत्तेसु पठमं ओघतरणसुत्तं संगायिंसु ।

साधु साधु आवुसो, मयम्पि दानि ततोयेव पढाय संगीतिपुब्बङ्गमानि पुच्छनविस्सज्जनकिच्चानि आवहितुं समारभार ।

देवतासंयुत्त

ओघतरणसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन ओघतरणसुत्तं कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अज्जतरं देवतं आरब्ध भासितं, अज्जतरा भन्ते देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि, एकमन्तं ठिता खो सा देवता भगवन्तं एतदवोच “कथं नु त्वं मारिस ओघमतरी”ति,

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “अपतिट्ठं ख्वाहं आवुसो अनायूहं ओघमतरी”ति, एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

अच्चेन्तिसुत्त

पुच्छा — अच्चेन्तिसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अज्जतरं देवतं आरब्ध भासितं । अज्जतरा भन्ते देवता भगवन्तं एतदवोच—

“अच्चेन्ति काला तरयन्ति रत्तियो,
वयोगुणा अनुपुब्बं जहन्ति,
एतं भयं मरणे पेक्खमानो,
पुज्जानि कयिराथ सुखावहानी”ति—

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं —

“अच्चेन्ति काला तरयन्ति रत्तियो,
वयोगुणा अनुपुब्बं जहन्ति,
एतं भयं मरणे पेक्खमानो,
लोकामिसं पजहे सन्तिपेक्खो”ति —

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

सत्तिसुत्त

पुच्छा — सत्तिसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अज्जतरं देवतं आरब्ध भासितं, अज्जतरा भन्ते देवता भगवन्तं एतदवोच—

“सत्तिया विय ओमट्ठो, ड्हमानोव मत्थके ।
कामरागप्पहानाय, सतो भिक्खु परिब्बजे”ति—

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

सत्तिया विय ओमट्ठो ड्हमानोव मत्थके ।
सक्कायदिट्ठिप्पहानाय, सतो भिक्खु परिब्बजेति ।

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

सत्तिया विय ओमट्ठो, ड्हमानोव मत्थके ।
कामरागप्पहानाय, सतो भिक्खु परिब्बजे —

सत्तिया विय ओमट्ठो, ड्हमानोव मत्थके,
सक्कायदिट्ठिप्पमानाय, सतो भिक्खु परिब्बजे —

जटासुत्त

पुच्छा — जटासुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अञ्जतरं देवतं आरब्भ भासितं, अञ्जतरा भन्ते देवता भवगन्तं एतदवोच—

“अन्तो जटा बहिजटा, जटाय जटिता पजा ।
तं तं गोतम पुच्छामि, को इमं विजटये जट”न्ति—

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं —

सीले पतिट्ठाय नरो सपज्जो, चित्तं पज्जञ्च भावयं ।
आतापी निपको भिक्खु, सो इमं विजटये जटं ॥

येसं रागो च दोसो च, अविज्जा च विराजिता ।
खीणासवा अरहन्तो, तेसं विजटिता जटाति ।

एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

सीले पतिट्ठाय नरो सपज्जो, चित्तं पज्जञ्च भावयं ।
आतापी निपको भिक्खु, सो इमं विजटये जटं—

येसं रागो च दोसो च, अविज्जा च विराजिता ।
खीणासवा अरहन्तो, तेसं विजटिता जटा—

यत्थ नामञ्च रूपञ्च, असेसं उपरुज्झति ।
पटिघं रूपसञ्जा च, एत्थेसा छिज्जते जटा ॥

अच्छरासुत्त

पुच्छा — अच्छरासुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अज्जतरं देवपुत्तं आरब्ध भासितं । अज्जतरो भन्ते देवपुत्तो भगवन्तं एतदवोच—

“अच्छरागणसङ्घट्टं, पिसाच गणसेवितं ।
वनन्तं मोहनं नाम, कथं यात्रा भविस्सती”ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“उज्जुको नाम सो मग्गो, अभया नाम सा दिसा,
रथो अकूजनो नाम, धम्मचक्केहि संयुतो ॥

हिरी तस्स अपालम्बो, सत्यस्स परिवारणं ।
धम्माहं सारथिं ब्रूमि, सम्मादिट्ठि पुरेजवं ॥

यस्स एतादिसं यानं, इत्थिया पुरिसस्स वा ।
स वे एतेन यानेन, निब्बानस्सेव सन्तिके”ति ॥

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

अच्छरागणसङ्घट्टं, पिसाचगणसेवितं ।
वनन्तं मोहनं नाम, कथं यात्रा भविस्सति—

जरासुत्त

पुच्छा — जरासुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अज्जतरं देवतं आरब्ध भासितं । अज्जतरा भन्ते देवता भगवन्तं एतदवोच—

“किं सु याव जरा साधु, किं सु साधु पतिट्ठितं ।
किं सु नरानं रतनं, किं सु चोरेहि दूहर”न्ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“सीलं याव जरा साधु, सद्धा साधु पतिट्ठिता ।
पज्जा नरानं रतनं, पुज्जं चोरेहि दूहर”न्ति ॥

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

किं सु याव जरा साधु ।

किं सु साधु पतिद्धितं ।

किं सु नरानं रतनं ।

किं सु चोरेहि दूहरं ।

देवपुत्तसंयुत्त

सुब्रह्मसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन सुब्रह्मसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कतञ्च भासितं । कीदिसो च तत्थ धम्मपटिग्गाहकस्स धम्मस्सवनानिसंसो अधिगतो ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते सुब्रह्मदेवपुत्तं आरब्भ भासितं । सुब्रह्मा भन्ते देवपुत्तो मरणभयभीतो भगवन्तं उपसङ्गमित्वा एतदवोच—

“निच्चं उत्रस्तमिदं चित्तं, निच्चं उब्बिग्गमिदं मनो ।
अनुप्पन्नेसु किच्छेसु, अथो उप्पतितेसु च ।
सचे अत्थि अनुत्रस्तं, तं मे अक्खाहि पुच्छितो”ति—

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं ।

“नाञ्जत्र बोज्जा तपसा, नाञ्जत्रिन्द्रियसंवरा ।
नाञ्जत्र सब्बनिस्सग्गा, सोत्थिं पस्सामि पाणिन”न्ति ॥

एवं खो भन्ते भगवता भासितं । देसनापरियोसाने च भन्ते सुब्रह्मस्स देवपुत्तस्स तस्मिंयेव आसने विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि, “यंकिञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्म”न्ति ।

निच्चं उत्रस्तमिदं चित्तं, निच्चं उब्बिग्गमिदं मनो ।
अनुप्पन्नेसु किच्छेसु, अथो उप्पतितेसु च ।
सचे अत्थि अनुत्रस्तं, तं मे अक्खाहि पुच्छितो-हु—

नाञ्जत्र बोज्जा तपसा, नाञ्जत्रिन्द्रियसंवरा ।
नाञ्जत्र सब्बनिस्सग्गा, सोत्थिं पस्सामि पाणिनं—

रोहितस्ससुत्त

पुच्छा — रोहितस्ससुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्धं किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते रोहितस्सं देवपुत्तं आरब्धं भासितं । रोहितस्सो भन्ते देवपुत्तो भगवन्तं एतदवोच “यत्थ नु खो भन्ते न जायति न जीयति न मीयति न चवति न उपपज्जति, सक्का नु खो सो भन्ते गमनेन लोकस्स अन्तो जातुं वा दट्ठुं वा पापुणितुं वा”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “यत्थ खो आवुसो न जायति न जीयति न मीयति न चवति न उपपज्जति, नाहं तं गमनेन लोकस्स अन्तं जातेय्यं अट्ठेय्यं पत्तेय्यन्ति वदामी”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

कोसलसंयुत्त

दहरसुत्त

पुच्छा — दहरसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्धं किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते राजानं पसेनदिं कोसलं आरब्धं भासितं । राजा भन्ते पसेनदि कोसलो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि, एकमन्तं निसिन्नो खो भन्ते राजा पसेनदि कोसलो भगवन्तं एतदवोच “भवम्पि नो गोतमो ‘अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो’ति पटिजानाती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “यज्झि तं महाराज सम्मा वदमानोवदेय्य ‘अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो’ति, ममेव तं सम्मा वदमानो वदेय्या”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

तस्मा हि पण्डितो पोसो, सम्पस्सं अत्थमत्तनो ।
भुजङ्गमं पावकञ्च, खत्तियञ्च यसस्सिनं ।
भिक्खुञ्च सीलसम्पन्नं, सम्मदेव समाचरे—

अत्तरक्खितसुत्त

पुच्छा — अत्तरक्खितसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्धं किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते राजानंयेव पसेनदिं कोसलं आरब्धं भासितं । राजा भन्ते पसेनदि कोसलो भगवन्तं उपसङ्गमित्वा “इध मय्हं भन्ते रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादी”ति एवमादिकं वचनं अवोच । भगवा च भन्ते एवमेतं महाराज एवमेतं महाराजाति एवमादिना विभजित्वा भासितं ।

कायेन संवरो साधु, साधु वाचाय संवरो ।
मनसा संवरो साधु, साधु, सब्बत्थ संवरो ।
सब्बत्थ संवृतो लज्जी, रक्खितोति पवुच्चति ॥

अप्पकसुत्त

पुच्छा — अप्पकसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्धं किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते राजानंयेव पसेनदिं कोसलं आरब्ध भासितं । राजा भन्ते पसेनदि कोसलो भगवन्तं उपसङ्कमित्वा “इध मय्हं भन्ते रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि अप्पका ते सत्ता लोकस्मिं, ये उळारे उळारे भोगे लभित्वा न चेव मज्जन्ति न च पमज्जन्ति, न च कामेसु गोधं आपज्जन्ती”ति एवमादिकं वचनं अवोच । भगवा च भन्ते “एवमेतं महाराज एवमेतं महाराजा”ति एवमादिना अप्पकसुत्तं भासितं ।

मल्लिकासुत्त

पुच्छा — मल्लिकासुत्तं पनावुसो भगवता कत्थ कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते राजानंयेव पसेनदिं कोसलं आरब्ध भासितं । राजा भन्ते पसेनदि कोसलो मल्लिकं देविं एतदवोच “अत्थि नु खो ते मल्लिके कोचज्जो अत्तना पियतरो”ति । तस्मिं वत्थुस्मिं सब्बादिसा अनुपरिगम्म चेतसाति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

सब्बा दिसा अनुपरिगम्म चेतसा, नेवज्झगा पियतरमत्तना क्वचि । एवं पियो पुथु अत्ता परेसं, तस्मा न हिंसे परमत्तकामो—

सत्तजटिलसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन सत्तजटिलसुत्तं कत्थ कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते राजानं पसेनदिं कोसलं आरब्ध भासितं । राजा भन्ते पसेनदि कोसलो अचिरपक्कन्तेसु सत्तसु च जटिलेसु सत्तसु च निगण्ठेसु सत्तसु च अचेलकेसु सत्तसु च एकसाटकेसु सत्तसु च परिब्बाजकेसु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि, एकमन्तं निसिन्नो खो भन्ते राजा पसेनदि कोसलो भगवन्तं एतदवोच “ये ते भन्ते लोके अरहन्तो वा अरहत्तमगं वा समापन्ना, एते तेसं अज्जतरा”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “दुज्जानं खो एतं महाराज तया गिहिना कामभोगिना पुत्तसम्बाधसयनं अज्झावसन्तेन कासिणचन्दनं पच्चनुभोन्तेन मालागन्धविलेपनं धारयन्तेन जातरूपरजतं सादियन्तेन “इमे वा अरहन्तो, इमे वा अरहत्तमगं समापन्ना”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

न वण्णरूपेन नरो सुजानो, न विस्ससे इत्तरदस्सनेन ।

सुसज्जतानज्झि वियज्जनेन, असज्जता लोकमिमं चरन्ति ॥

पतिरूपको मत्तिकाकुण्डलोव, लोहड्डमासोव सुवण्णछन्नो ।

चरन्ति लोके परिवारछन्ना, अन्तो असुद्धा बहिसोभमाना-हू

पञ्चराजसुत्त

पुच्छा — पञ्चराजसुत्तं पनावुसो भगवता कत्थ कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते राजानंयेव पसेनदिं कोसलं आरब्ध भासितं । राजा भन्ते पसेनदि कोसलो भगवन्तं एतदवोच “किं नु खो भन्ते कामानं अग्ग”न्ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “मनापपरियन्तं ख्वाहं महाराज पञ्चसु कामगुणेषु अगगन्ति वदामी”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

इध भन्ते अम्हाकं पञ्चन्नं राजूनं पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितानं समङ्गीभूतानं परिचारयमानानं अयमन्तराकथा उदपादिं “किं नु खो कामानं अग्ग”न्ति—

पदुमं यथा कोकनदं सुगन्धं, पातो सिया फुल्लमवीतगन्धं । अङ्गीरसं पस्स विरोचमानं, तपन्तमादिच्चमिवन्तलिक्खे—

दुतियअपुत्तकसुत्त

पुच्छा — दुतियअपुत्तकसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते राजानंयेव पसेनदिं कोसलं आरब्ध भासितं । राजा भन्ते पसेनदि कोसलो भगवन्तं उपसङ्गमित्वा “इध भन्ते सावत्थियं सेट्ठि गहपति कालङ्कतो, तमहं अपुत्तकं सापतेय्यं राजन्तेपुरं अतिहरित्वा आगच्छामी”ति एवमादिकं वचनं अवोच । भगवा च भन्ते “एवमेतं महाराज, एवमेतं महाराज, भूतपुब्बं सो महाराज सेट्ठि गहपति तगगरसिखिं नाम पच्चेकसम्बुद्धं पिण्डपातेन पटिपादेसी”ति एवमादिना तस्स सेट्ठिस्स गहपतिस्स अतीतं वत्थुं आहरित्वा परियोसाने चतूहि गाथाहि भासितं ।

धज्जं धनं रजतं जातरूपं, परिग्गहं वापि यदत्थि किञ्चि,
दासा कम्मकरा पेस्सा, ये चस्स अनुजीविनो ॥

सब्बं नादाय गन्तब्बं, सब्बं निक्खिप्पगामिनं ।
यञ्च करोति कायेन, वाचाय उदचेतसा ॥

तज्झि तस्स सकं होति, तंव आदाय गच्छति ।
तंवस्स अनुगं होति, छायाव अनपायिनी ॥

तस्मा करेय्य कल्याणं, निचयं सम्परायिकं ।
पुज्जानि परलोकस्मिं, पतिट्ठा होन्ति पाणिनं —

मारसंयुत्त

तपोकम्मसुत्त

पुच्छा — तपोकम्मसुत्तं पनावुसो भगवता जिनेन कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — उरुवेलायं भन्ते मारं पापिमन्तं आरब्ध भासितं । मारो भन्ते पापिमा भगवन्तं उपसङ्गमित्वा गाथाय अज्झभासि ।

“तपोकम्मा अपक्कम्म, येन सुज्झन्ति माणवा ।
असुद्धो मज्जसि सुद्धो, सुद्धिमग्गा अपरद्धो”ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“अनत्तसंहितं जत्वा, यं किञ्चि अमरं तपं ।
सब्बं नत्थावहं होति, फियारित्तं धम्मनि ।
सीलं समाधि पज्जञ्च, मग्गं बोधाय भावयं ।
पत्तोस्मि परमं सुद्धिं, निहतो त्वमसि अन्तका”ति ॥

एवं खो भन्ते भगवता जिनेन भासितं ।

तपोकम्मा अपक्कम्म, ये न सुज्झन्ति माणवा ।
असुद्धो मज्जसि सुद्धो, सुद्धिमग्गा अपरद्धो—

अनत्थसंहितं उत्त्वा, यंकिञ्चि अमरं तपं ।
सब्बं नत्थावहं होति, फियारित्तं धम्मनि ।

हत्थिराजवण्णसुत्त

पुच्छा — हत्थिराजवण्णसुत्तं पनावुसो भवगता जिनेन कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — उरुवेलायं भन्ते मारकंयेव पापिमन्तं आरब्भ भासितं । मारो भन्ते पापिमा भगवतो भयं छम्भितत्तं लोमहंसं उप्पादेतुकामो महन्तं हत्थिराजवण्णं अभिनिम्मिनित्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि ।

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“संसरं दीघमद्धानं, वण्णं कत्वा सुभासुभं ।
अलं ते तेन पापिम, निहतो त्वमसि अन्तका”ति ॥

एवं खो भन्ते भगवता जिनेन भासितं ।

संसरं दीघमद्धानं, वण्णं कत्वा सुभासुभं,
अलं ते तेन पापिम, निहतो त्वमसि अन्तक —

भिक्षुनीसंयुत्त

आळविकासुत्त

पुच्छा — इदानी आवुसो भिक्खुनी संयुत्तं पुच्छामि, यं तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स साविकाहि थेरीहि अत्तनो

च बुद्धसासनस्स च यथाभूतं गुणं पकासेत्वा भासितं । तत्थावुसो पठमं पोराणकेहि महाकस्सपादीहि धम्मसंगाहकेहि थेरवरेहि संगीतं आळविकासुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते मारं पापिमन्तं आरब्भ आळविकाय भिक्खुनिया भासितं । मारो भन्ते पापिमा आळविकाय भिक्खुनिया भयं छम्भितत्तं लोमहंसं उप्पादेतुकामो विवेकम्हा चावेतुकामो आळविकं भिक्खुनिं गाथाय अज्झभासि—

“नत्थि निस्सरणं लोके, किं विवेकेन काहसि ।
भुज्जस्स कामरतियो, माहु पच्छानुतापिनी”ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“अत्थि निस्सरणं लोके, पज्जाय मे सुफुस्सितं ।
पमत्तबन्धु पापिम, न त्वं जानासि तं पदं ।
सत्तिसूलूपमा कामा, खन्धासं अधिकुट्टना ।
यं त्वं कामरतिं ब्रूसि, अरहि मय्ह सा अहू”ति ॥

एवं खो भन्ते आळविकाय भिक्खुनिया भासितं ।

नत्थि निस्सरणं लोके, किं विवेकेन काहसि ।
भुज्जस्सु कामरतियो, माहु पच्छानुतापिनी-हु—

अत्थि निस्सरणं लोके, पज्जाय मे सुफुस्सितं ।
पमत्तबन्धु पापिम, न त्वं जानासि तं पदं ॥

सत्तिसूलूपमा कामा, खन्धासं अधिकुट्टना ।
यं त्वं कामरतिं ब्रूसि, अरति मय्ह सा अहु—

सोमासुत्त

पुच्छा — सोमासुत्तं पनावुसो कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियंयेव भन्ते अन्धवने मारं पापिमन्तं आरब्भ सोमाय भिक्खुनिया भासितं । मारो भन्ते पापिमा सोमाय भिक्खुनिया भयं छम्भितत्तं लोमहंसं उप्पादेतुकामो समाधिम्हा चावेतुकामो सोमं भिक्खुनिं गाथाय अज्झभासि ।

“यं तं इसीहि पत्तब्बं, ठानं दुरभिसम्भवं ।

न तं द्रङ्गुलपञ्जाय, सक्का पप्पोतुमित्थिया”ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“इत्थिभावो किं कयिरा, चित्तमिह सुसमाहिते ।
जाणमिह वत्तमानमिह, सम्मा धम्मं विपस्सतो ।
यस्स नून सिया एवं, इत्थाहं पुरिसोति वा ।
किञ्चि वा पन अज्जस्मि, तं मारो वत्तुमरहती”ति ॥

एवं खो भन्ते सोमाय भिक्खुनिया अरियसाविकाय भासितं ।

यं तं इसीहि पत्तब्बं, ठानं दुरभिसम्भवं ।
न तं द्रङ्गुलपञ्जाय, सक्का पप्पोतुमित्थिया—
इत्थि भावो किं कयिरा, चित्तमिह सुसमाहिते ।
जाणमिह वत्त मानमिह, सम्मा धम्मं विपस्सतो ॥
यस्स नून सिया एवं, इत्थाहं पुरिसोति वा ।
किञ्चि वा पन अज्जस्मि, तं मारो वत्तुमरहति ॥

किसागोतमीसुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो किसागोतमीसुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियंयेव भन्ते अन्धवने मारं पापिमन्तं आरब्भ किसागोतमिया भिक्खुनिया थेरिया भासितं ।
मारो भन्ते पापिमा किसागोतमिया भिक्खुनिया भयं छम्भितत्तं लोमहंसं उप्पादेतुकामो समाधिम्हा चावेतुकामो किसागोतमिं
भिक्खुनिं गाथाय अज्झभासि—

“किं नु त्वं मतपुत्ताव, एकमासि रुदम्मुखी ।
वनमज्झगता एका, पुरिसं नु गवेससी”ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

अच्चन्तं मतपुत्तामिह, पुरिसा एकदन्तिका ।
न सोचामि न रोदामि, न तं भायामि आवुसो ॥
सब्बत्थ विहता नन्दी, तमोक्खन्थो पदालितो ।
जेत्वान मच्चुनो सेनं, विहरामि अनासवा”ति ॥

एवं खो भन्ते किसानोतमिया भिक्षुनिया भासितं ।

किं नु त्वं मतपुत्ताव, एकमासि रुदम्मुखी ।
वनमज्झगता एका, पुरिसं नु गसेससि-हु—

अच्चन्तं मतपुत्तामि, पुरिसा एतदन्तिका ।
न सोचामि न रोदामि, न तं भायामि आवुसो ॥

सब्बत्थ विहता नन्दी, तमोक्खन्धो पदालितो ।
जेत्वान मच्चुनो सेनं, विहरामि अनासवा ॥

उप्पलवण्णासुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो पोरणेहि संगीतिकारमहाथेरवरेहि संगीतं उप्पलवण्णासुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियंयेव भन्ते अन्धवने मारं पापिमन्तं आरब्भ उप्पलवण्णाय भिक्षुनिया भासितं । मारो भन्ते पापिमा उप्पलवण्णाय भिक्षुनिया भयं छम्भित्तं लोमहंसं उप्पादेतुकामो समाधिम्हा चावेतुकामो उप्पलवण्णं भिक्षुनिं गाथाय अज्झभासि—

“सुपुप्फितगं उपगम्म भिक्षुनि, एका तुवं तिट्ठसि सालमूले । न चत्थि ते दुतिया वण्णधातु, बाले न त्वं भायसि धुत्तकान”न्ति ।

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“सतं सहस्सानिपि धुत्तकानं,
इधागता तादिसका भवेय्युं ।
लोमं न इज्जामि न सन्तसामि,
न मार भायामि तमेकिकापि ॥

एसा अन्तरधायामि, कुच्छिं वा पविसामि ते ।
पखुमन्तरिकायम्पि, तिट्ठन्ति मं न दक्खसि ॥

चित्तस्मिं वसीभूतामि, इद्धिपादा सुभाविता ।
सब्बबन्धनमुत्तामि, न तं भायामि आवुसो”न्ति ॥

एवं खो भन्ते उप्पलवण्णाय भिक्षुनिया भासितं ।

चालासुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो चालासुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अन्धवने मारंयेव पापिमन्तं आरब्भ चालाय भिक्खुनिया अरियसाविकाय भासितं । मारो भन्ते पापिमा चालं भिक्खुनिं उपसङ्गमित्वा एतदवोच “किं नु त्वं भिक्खुनि न रोचेसी”ति । जातिं ख्वाहं आवुसो न रोचेमी”ति ।

किं नु जातिं न रोचेसि, जातो कामानि भुञ्जति ।
को नु तं इदमादपयि, जातिं मा रोच भिक्खुनीति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

जातस्स मरणं होति, जातो दुक्खानि फुस्सति ।
बन्धं वधं परिक्लेसं, तस्मा जातिं न रोचये ॥

बुद्धो धम्ममदेसेसि, जातिया समतिक्कमं ।
सब्बदुक्खप्पहानाय, सो मं सच्चे निवेसयि ॥

ये च रूपपूपा सत्ता, ये च अरूपट्ठायिनो ।
निरोधं अप्पजानन्ता, आगन्तारो पुनब्भवन्ति ॥

एवं खो भन्ते चालाय भिक्खुनिया भासितं ।

किं नु जातिं न रोचेसि, जातो कामानि भुञ्जति ।
को नु तं इदमादपयि, जातिं मा रोच भिक्खुनी ॥

जातस्स मरणं होति, जातो दुक्खानि फुस्सति ।
बन्धं वधं परिक्लेसं, तस्मा जातिं न रोचये ॥

बुद्धो धम्ममदेसेसि, जातिया समतिक्कमं,
सब्बदुक्खप्पहानाय, सो मं सच्चे निवेसयि ॥

सेलासुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो सेलासुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते मारंयेव पापिमन्तं आरब्भ सेलाय भिक्खुनिया अरियसाविकाय भासितं । मारो भन्ते पापिमा सेलाय भिक्खुनिया भयं छम्भितत्तं लोमहंसं उप्पादेतुकामो समाधिम्हा चावेतुकामो सेलं भिक्खुनिं गाथाय अज्झभासि—

केनिदं पकतं बिम्बं, क्वनु बिम्बस्स कारको ।
क्वनु बिम्बं समुप्पन्नं, क्वनु बिम्बं निरुज्झतीति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

नयिदं अत्तकतं बिम्बं, नयिदं परकतं अघं ।
हेतुं पटिच्च सम्भूतं, हेतुभङ्गा निरुज्झतीति ॥

एवमादिना भन्ते सेलाय भिक्खुनिया भासितं ।

केनिदं पकतं बिम्बं, क्वनु बिम्बस्स कारको ।
क्वनु बिम्बं समुप्पन्नं, क्वनु बिम्बं निरुज्झति-हु—

नयिदं अत्तकतं बिम्बं, नयिदं परकतं अघं ।
हेतुं पटिच्च सम्भूतं, हेतुभङ्गा निरुज्झति ॥

वजिरासुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो पोराणकेहि महाकस्सपादीहि धम्मसंगाहकथेरवरेहि संगीतं वजिरासुत्तं कत्थ कं आरब्भ केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते मारं पापिमन्तं आरब्भ वजिराय थेरिया भिक्खुनिया भासितं । मारो भन्ते पापिमा पुरिमनयेनेव वजिरं भिक्खुनिं गाथाय अज्झभासि—

केनायं पकतो सत्तो, कुवं सत्तस्स कारको,
कुवं सत्तो समुप्पन्नो, कुवं सत्तो निरुज्झतीति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

किं नु सत्तोति पच्चेसि, मारदिट्ठिगतं नु ते ।
सुद्धसङ्खारपुज्जोयं, नयिध सत्तुपलब्भति ॥

यथा हि अङ्गसम्भारा, होति सद्दो रथो इति ।
एवं खन्धेसु सन्तेसु, होति सत्तोति सम्मुति ॥

दुक्खमेव हि सम्भोति, दुक्खं तिट्ठति वेति च,
नाज्जत्र दुक्खा सम्भोति, नाज्जं दुक्खा निरुज्झतीति ॥

एवं खो भन्ते वजिराय भिक्खुनिया भासितं ।

केनायं पकतो सत्तो, कुवं सत्तस्सकारको ।
कुवं सत्तो समुप्पन्नो, कुवं सत्तो निरुज्झति-हु—

किं नु सत्तोति पच्चेसि, मार दिट्ठिगतं नु ते ।
सुद्धसङ्खारपुञ्जोयं, नयिध सत्तुपलब्भति ॥

ब्रह्मसंयुत्त

गारवसुत्त

पुच्छा — ब्रह्मसंयुत्ते आवुसो पोराणेहि महाक्खस्सपथेरादीहि धम्मसंगाहकथेरवरेहि दुतियं संगीतं गारवसुत्तं कत्थ
कथञ्च समुप्पन्नं ।

विस्सज्जना — उरुवेलायं भन्ते समुप्पन्नं । भगवा भन्ते उरुवेलायं विहरति नज्जा नेरञ्जराय तीरे
अजपालनिग्रोधमूले पठमाभिसम्बुद्धो । अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि
“दुक्खं खो अगारवो विहरति अप्पत्तिस्सो, कं नु ख्वाहं समणं वा ब्राह्मणं वा सक्कत्वा गरुं कत्वा उपनिस्साय
विहरेय्य”न्ति ।

अथ खो भन्ते भगवतो एतदहोसि “अपरिपुण्णस्स खो सीलक्खन्धस्स पारिपूरिया अज्जं समणं वा ब्राह्मणं वा
सक्कत्वा गरुं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्युं, न खो पनाहं पस्सामि सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया
पजाय सदेवमनुस्साय अत्तना सीलसम्पन्नतरं अज्जं समणं वा

ब्राह्मणं वा, यमहं सक्कत्वा गरुं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्युं ।

अपरिपुण्णस्स खो समाधिकक्खन्धस्स ।

अपरिपुण्णस्स खो पज्जाक्खन्धस्स ।

अपरिपुण्णस्स खो विमुत्तिक्खन्धस्स ॥

अपरिपुण्णस्स खो विमुत्तिजाणदस्सनक्खन्धस्स पारिपूरिया अज्जं समणं वा ब्राह्मणं वा सक्कत्वा गरुं कत्वा
उपनिस्साय विहरेय्यं । न खो पनाहं पस्सामि सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय
अत्तना विमुत्तिजाणदस्सनसम्पन्नतरं अज्जं समणं वा ब्राह्मणं वा, यमहं सक्कत्वा गरुं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं ।
यंनूनाहं खायं धम्मो मया अभिसम्बुद्धो, तमेव धम्मं सक्कत्वा गरुं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्य”न्ति । एवं खो भन्ते भगवतो
चेतसो परिवितक्कवसेन उप्पन्नं ।

ये च अतीता सम्बुद्धा, ये च बुद्धा अनागता ।

यो चेतरहि सम्बुद्धो, बहूनां सोकनासनो ।

सब्बे सद्धम्मगरुनो, विहंसु विहरन्ति च ।

तथापि विहरिस्सन्ति, एसा बुद्धान धम्मता ॥

तस्मा हि अत्तकामेन, महत्तमभिकङ्कता ।
सद्धम्मो गरुकातब्बो, सरं बुद्धान सासनं ॥

अञ्जरतब्रह्मसुत्त

पुच्छा- तत्थावुसो पोराणकेहि महाकस्सपादीहि धम्मसंगाहकथेरवरेहि पठमं संगीतं अञ्जरतब्रह्मसुत्तं कथं कं
आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — ब्रह्मलोके भन्ते अञ्जरं ब्रह्मानं आरब्भ आयस्मता महामोग्गल्लानत्थेरेन भासितं । अञ्जरस्स
भन्ते ब्रह्मनो एवरूपं पापकं दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति “नत्थि सो समणो वा ब्राह्मणो वा, यो इध आगच्छेय्या”ति । तस्मिं भन्ते
वत्थुस्मिं—

अज्जापि ते आवुसो सा दिट्ठि, या ते दिट्ठि पुरे अहु ।
पस्ससि वीतिवत्तन्तं, ब्रह्मलोके पभस्सरन्ति ।
एवं खो भन्ते आयस्मता महामोग्गल्लानत्थेरेन भासितं ॥

अज्जापि ते आवुसो सा दिट्ठि, या ते दिट्ठि पुरे अहु ।
पस्ससि वीतिवत्तन्तं, ब्रह्मलोके पभस्सरं-हु—

न मे मारिस सा दिट्ठि, या मे दिट्ठि पुरे अहु ।
पस्सामि वीतिवत्तन्तं, ब्रह्मलोके पभस्सरं ।
स्वाहं अज्ज कथं वज्जं, अहं निच्चोम्हि सस्सतो हु—

तेविज्जा इद्धिपत्ता च, चेतोपरियाय कोविदा ।
खीणासवा अरहन्तो, बहू बुद्धस्स सावका-हु—

अरुणवतीसुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो अरुणवतीसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “भूतपुब्बं भिक्खवे राजा अहोसि अरुणवा नाम । रज्जो
खो पन भिक्खवे अरुणवतो अरुणवती नाम राजधानी अहोसी”ति एवमादिना भन्ते भगवता अरुणवती सुत्तं भासितं ।

आरम्भथ निक्कमथ, युज्जथ बुद्धसासने ।
धुनाथ मच्चुनो सेनं, नळागारं व कुज्जरो ।
यो इमस्मिं धम्मविनये, अप्पमत्तो विहस्सति ।
पहाय जाति संसारं, दुक्खस्सन्तं करिस्सति-हु—

ब्राह्मणसंयुत्त

धनञ्जानीसुत्त

पुच्छा — ब्राह्मणसंयुक्ते आवुसो पठमं संगीतं धनञ्जानीसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते भारद्वाजगोत्तं ब्राह्मणं आरब्ध भासितं । भारद्वाजगोत्तो भन्ते ब्राह्मणो भगवन्तं उपसङ्गमित्वा गाथाय अज्झभासि ।

“किं सु छेत्वा सुखं सेति,
किं सु छेत्वा न सोचति ।
किस्सस्सु एकधम्मस्स,
वधं रोचेसि गोतमा”ति—

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“कोधं छेत्वा सुखं सेति ।
कोधं छेत्वा न सोचति ।
कोधस्स विसमूलस्स,
मधुरग्गस्स ब्राह्मण ।
वधं अरिया पसंसन्ति,
तज्झि छेत्वा न सोचती”ति ।

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

किं सु छेत्वा सुखंसेति, किं सु छेत्वा न सोचति ।
किस्सस्सु एकधम्मस्स, वधं रोचेसि गोतम—

पुच्छा — इमञ्च पनावुसो धम्मदेसनं सुत्वा भारद्वाजगोत्तो ब्राह्मणो इमस्मिं धम्मविनये पसन्नो कीदिसं पसन्नाकारमकासि, कीवत्तकञ्च अत्थं सम्पादेसि ।

विस्सज्जना — इमञ्च पन भन्ते धम्मदेसनं सुत्वा भारद्वाजगोत्तो ब्राह्मणो “अभिवक्कन्तं भो गोतम, अभिवक्कन्तं भो गोतम, सेय्यथापि भो गोतम निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळहस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य चक्खुमन्तो रूपानि दक्खन्ती”ति एवमादिना भन्ते इमस्मिं धम्मविनये पसन्नो पसन्नाकारमकासि । इमञ्च पन भन्ते धम्मदेसनं सुत्वा भारद्वाजगोत्तो ब्राह्मणो भगवतो सन्तिके पब्बज्जं उपसम्पदं याचित्वा अचिरूपसम्पन्नो याव अरहत्तं सम्पादेसि ।

अक्कोससुत्त

पुच्छा — अक्कोसकभारद्वाजसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते अक्कोसकभारद्वाजं ब्राह्मणं आरब्भ भासितं । अक्कोसकभारद्वाजो भन्ते ब्राह्मणो भगवन्तं उपसङ्गमित्वा असम्भाहि फरुसाहि वाचाहि भगवन्तं अक्कोसति परिभासति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “तं किं मज्जसि ब्राह्मण, अपि नुखो ते आगच्छन्ति मित्तामच्चा जातिसालोहिता अतितियो”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

अक्कोधस्स कुतो कोधो,
दन्तस्स समजीविनो ।
सम्मदज्जा विमुत्तस्स,
उपसन्तस्स तादिनो ॥

तस्सेव तेन पापियो,
यो कुब्धं पटिकुज्झति ।
कुब्धं अप्पटिकुज्झन्तो,
सङ्गामं जेति दुज्जयं ॥

उभिन्नमत्थं चरति,
अत्तनो च परस्स च ।
परं सङ्कुपितं जत्वा,
यो सतो उपसम्मति ॥

उभिन्नं तिकिच्छन्तानं,
अत्तनो च परस्स च ।
जना मज्जन्ति बालोति,
ये धम्मस्स अकोविदा ॥

पुच्छा — इमञ्च पनावुसो धम्मदेसनं सुत्वा अक्कोसकभारद्वाजो ब्राह्मणो इमस्मिं धम्मविनये पसन्नो कीदिसं पसन्नाकारमकासि । कीवत्तकञ्च अत्थं सम्पादेसि ।

विस्सज्जना — इमञ्च पन भन्ते धम्मदेसनं सुत्वा अक्कोसकभारद्वाजो ब्राह्मणो “अभिवक्कन्तं भो गोतम, अभिवक्कन्तं भो गोतमा”ति एवमादिना इमस्मिं धम्मविनये पसन्नो पसन्नाकारमकासि । याव अरहत्ता च पन महन्तं अत्थं सम्पादेसि ।

बहुधीतरसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता जानता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन ब्राह्मणसंयुते बहुधीतरसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कोसलेसु भन्ते अज्जतरस्मिं वनसण्डे अज्जतरं भारद्वाजगोत्तं ब्राह्मणं आरब्ध भासितं । अज्जतरो भन्ते भारद्वाजगोत्तो ब्राह्मणो गोणे नट्टे परियेसन्तो भगवतो सन्तिके इमा गाथायो अभसि ।

“न हि नूनिमस्स समणस्स, बलीबद्धा चतुद्दस ।
अज्जसट्ठिं न दिस्सन्ति, तेनायं समणो सुखी ।
न हि नूनिमस्स समणस्स, तिलाखेत्तस्मि पापका ।
एकपण्णा दुपण्णा च, तेनायं समणो सुखी ॥

(पेय्याल)

न हि नूनिमस्स समणस्स, पच्चूसम्हि इणायिका ।
देथ देथाति चोदेन्ति, तेनायं समणो सुखी’ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

न हि मय्हं ब्राह्मण, बलीबद्धा चतुद्दस ।
अज्जसट्ठिं न दिस्सन्ति, तेनाहं ब्राह्मणा सुखी ।
न हि मय्हं ब्राह्मण, तिलाखेत्तस्मि पापका ।
एकपण्णा दुपण्णा च, तेनाहं ब्राह्मणा सुखी ॥

(पेय्याल)

न हि मय्हं ब्राह्मण, पच्चूसम्हि इणायिका ।
देथ देथाति चोदेन्ति, तेनाहं ब्राह्मणा सुखीति ॥

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

(१)

न हि नूनिमस्स समणस्स, बलीबद्धा चतुद्दस ।
अज्जसट्ठिं न दिस्सन्ति, तेनाहं समणो सुखी ॥

(२)

न हि नूनिमस्स समणस्स, तिलाखेत्तस्मि पापका ।
एकपण्णा दुपण्णा च, तेनायं समणो सुखी ॥

(३)

न हि नूनिमस्स समणस्स, तुच्छकोट्टस्मि मूसिका ।
उस्सोळ्हिकाय नच्चन्ति, तेनायं समणो सुखी ॥

(४)

न हि नूनिमस्स समणस्स, सन्थारो सत्तमासिको ।
उप्पाटकेहि सञ्छन्नो, तेनायं समणो सुखी ॥

(५)

न हि नूनिमस्स समणस्स, विधवा सत्त धीतरो ।
एकपुत्ता दुपुत्ता च, तेनायं समणो सुखी ॥

(६)

न हि नूनिमस्स समणस्स, पिङ्गला तिलकाहता ।
सोत्तं पादेन बोधेति, तेनायं समणो सुखी ॥

(७)

न हि नूनिमस्स समणस्स, पच्चूसमि इणायिका ।
देथ देथाति चोदेन्ति, तेनायं समणो सुखी ॥

(१)

न हि मय्हं ब्राह्मण, बलीबद्धा चतुदस ।
अज्जसट्ठिं न दिस्सन्ति, तेनाहं ब्राह्मणा सुखी ॥

(२)

न हि मय्हं ब्राह्मण, तिलाखेत्तस्मि पापका ।
एकपण्णा दुपण्णा च, तेनाहं ब्राह्मणा सुखी ॥

(३)

न हि मय्हं ब्राह्मण, तुच्छकोट्टस्मि मूसिका ।
उस्सोळ्हिकाय नच्चन्ति, तेनाहं ब्राह्मणा सुखी ॥

(४)

न हि मय्हं ब्राह्मण, सन्थारो सत्तमासिको ।
उप्पाटकेहि सञ्छन्नो, तेनाहं ब्राह्मणा सुखी ॥

(५)

न हि मय्हं ब्राह्मण, विधवा सत्त धीतरो ।
एकपुत्ता दुपुत्ता च, तेनाहं ब्राह्मणा सुखी ॥

(६)

न हि मय्हं ब्राह्मण, पिङ्गला तिलकाहता ।
सोत्तं पादेन बोधेति, तेनाहं ब्राह्मणा सुखी ॥

(७)

न हि मय्हं ब्राह्मण, पच्चूसम्हि इणायिका ।
देथ देथाति चोदेन्ति, तेनाहं ब्राह्मणा सुखी ॥

पुच्छा — इमञ्च पनावुसो धम्मदेसनं सुत्वा सो भारद्वाजगोत्तो ब्राह्मणो इमस्मिं धम्मविनये पसन्नो कीदिसं पसन्नाकारमकासि । कीव महन्तञ्च इमस्मिं धम्मविनये अत्थं सम्पादेसि ।

विस्सज्जना — इमञ्च पन भन्ते धम्मदेसनं सुत्वा सो भारद्वाजगोत्तो ब्राह्मणो “अभिवक्कन्तं भो गोतम अभिवक्कन्तं भो गोतम, सेय्यथापि भोगोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळहस्स वा मगं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य, चक्खुमन्तो रूपानि दुक्खन्ती”ति एवमादिना इमस्मिं धम्मविनये पसन्नो पसन्नाकारमकासि । भगवतो च सन्तिके “लभेय्याहं भोतो गोतमस्स सन्तिके पब्बजं, लभेय्यं उपसम्पद”न्ति एवमादिना पब्बज्जं उपसम्पदं याचित्वा अचिरूपसम्पन्नो याव अरहत्ता महन्तं विसेसं सम्पादेसि ।

कसिभारद्वाजसुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो एकादसमं महाकस्सपादीहि पोरणधम्मसंगाहकथेरेहि संगीतं कसिभारद्वाजसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — मगधेसु भन्ते दक्खिणागिरिस्मिं एकनाळायं ब्राह्मणगामे कसिभारद्वाजं ब्राह्मणं आरब्भ भासितं । कसिभारद्वाजो भन्ते ब्राह्मणो भगवन्तं गाथाय अज्झभासि ।

“कस्सको पटिजानासि, न च पस्सामि ते कसिं । कस्सको पुच्छितो बूहि, कथं जानेमु तं कसि”न्ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“सद्धा बीजं तपो वुट्ठि, पज्जा मे युगनङ्गलं ।

हिरी ईसा मनो योत्तं, सति मे फालपाचनं ॥

कायगुत्तो वचीगुत्तो, आहारे उदरे यतो ।
सच्चं करोमि निदानं, सोरच्चं मे पमोचनं ॥

वीरियं मे धुरधोरहं, योगक्खेमाधिवाहनं ।
गच्छति अनिवत्तन्तं, यत्थ गन्त्वा न सोचति ॥

एवमेसा कसी कट्ठा, सा होति अमतप्फला ।
एतं कसिं कसित्वान, सब्बदुक्खा पमुच्चती'ति ॥

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

कस्सको पटिजानासि, न च पस्सामि ते कसिं ।
कस्सको पुच्छितो ब्रूहि, कथं जानेमु तं कसिं ॥

सद्धा बीजं तपो वुट्ठि, पज्जा मे युगनङ्गलं ।
हिरी ईसा मनो योत्तं, सति मे फालपाचनं ॥

पुच्छा — इमञ्च पनावुसो धम्मदेसनं सुत्वा सो कसिभारद्वाजो ब्राह्मणो इमस्मिं धम्मविनये पसन्नो कीदिसं पसन्नाकारमकासि ।

विस्सज्जना — इमञ्च पन भन्ते धम्मदेसनं सुत्वा कसिभारद्वाजो ब्राह्मणो “अभिवक्कन्तं भो गोतम, अभिवक्कन्तं भो गोतमा”ति एवमादिना इमस्मिं धम्मविनये पसन्नो पसन्नाकारमकासि ।

सेय्यथापि भो गोतम उक्कुज्जितं वा निक्कुज्जेय्य ।

उदयसुत्त

पुच्छा — उदयसुत्तं पनावुसो भगवता कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते उदयं ब्राह्मणं आरब्भ भासितं । उदयो भन्ते ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच “पकट्टकोयं समणो गोतमो पुनप्पुनं आगच्छती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

पुनप्पुनञ्चेव वपन्ति बीजं, पुनप्पुनं वस्सति देवराजा ।
पुनप्पुनं खेत्तं कसन्ति कस्सका, पुनप्पुनं धञ्जमुपेति रट्ठं ॥

एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

पुनप्पुनं चेव वपन्ति बीजं, पुनप्पुनं वस्सति देव राजा ।
पुनप्पुनं खेत्तं कसन्ति कस्सका, पुनप्पुनं धज्जमुपेति रट्ठं ॥

पुनप्पुनं याचका याचयन्ति, पुनप्पुनं दानपती ददन्ति ।
पुनप्पुनं दानपती ददित्वा, पुनप्पुनं सग्गमुपेति ठानं ॥

पुनप्पुनं खीरनिका दुहन्ति, पुनप्पुनं वच्छो उपेति मातरं ।
पुनप्पुनं किलमति फन्दति च, पुनप्पुनं गब्भमुपेति मन्दो ॥

पुनप्पुनं जायति मीयति च, पुनप्पुनं सिवथिकं हरन्ति ।
मग्गज्ज लद्धा अपुनब्भवाय, न पुनप्पुनं जायति भूरिपज्जो-हु-

मातुपोसकसुत्त

पुच्छा — मातुपोसकसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते मातुपोसकं ब्राह्मणं आरब्भ भासितं । मातुपोसको भन्ते ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच
“अहज्झि भो गोतम धम्मेन भिक्खं परियेसामि, धम्मेन भिक्खं परियेसित्वा मातापितरो पोसेमि, कच्चाहं भो गोतम एवंकारी
किच्चकारी होमी”ति, तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “तग्घ त्वं ब्राह्मण एवंकारी किच्चकारी होसि, यो खो ब्राह्मण धम्मेन भिक्खं
परियेसति, धम्मेन भिक्खं परियेसित्वा मातापितरो पोसेति, बहुं सो पुज्जं पसवती”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासिता ।

यो मातरं वा पितरं वा, मच्चो धम्मेन पोसति ।
ताय नं पारिचरियाय, मातापितूसु पण्डिता ।
इधेव नं पसंसन्ति, पेच्च सग्गे पमोदति—

खोमदुस्ससुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन ब्राह्मणसंयुत्ते खोमदुस्ससुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं
कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते खोमदुस्से नाम सक्क्यानं निगमे खोमदुस्सके ब्राह्मणगहपतिके आरब्भ भासित,
खोमदुस्सका भन्ते ब्राह्मणगहपतिका भगवन्तं एतदवोचुं “के च मुण्डका समणका, के च सभाधम्मं जानिस्सन्ती”ति ।

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“नेसा सभा यत्थ न सन्ति सन्तो,
सन्तो न ते ये न वदन्ति धम्मं ।
रागज्ज दोसज्ज पहाय मोहं,
धम्मं वदन्ता च भवन्ति सन्तो”ति ॥

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

नेसा सभा यत्थ नसन्ति सन्तो,
सन्तो न ते ये न वदन्ति धम्मं ।
रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं,
धम्मं वदन्ता च भवन्ति सन्तो—

वङ्गीससंयुत्त

आनन्दसुत्त

पुच्छा — वङ्गीससंयुत्ते पनावुसो चतुत्थं संङ्गीतं आनन्दसुत्तं कथकं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तं वङ्गीसत्थेरं आरब्ध आयस्मता आनन्दत्थेरेन धम्मभण्डागारिकेन भासितं । आयस्मता भन्ते वङ्गीसो आयस्मन्तं आनन्दं गाथाय अज्झभासि—

“कामरागेन ड्हामि, चित्तं मे परिड्हति ।
साधु निब्बापनं ब्रूहि, अनुकम्पाय गोतमा”ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“सञ्जाय विपरियेसा, चित्तं ते परिड्हति ।
निमित्तं परिवज्जेहि, सुभं रागूपसंहितं ।
सङ्खारे परतो पस्स, दुक्खतो मा च अत्ततो ।
निब्बापेहि महारागं, मा ड्हित्थो पुनप्पुनं ।
असुभाय चित्तं भावेहि, एकगं सुसमाहितं ।
सति कायगता त्यत्थु, निब्बिदाबहुलो भव ।
अनिमित्तञ्च भावेहि, मानानुसयमुज्जह ।
ततो मानाभिसमया, उपसन्तो चरिस्ससी”ति ॥

एवं खो भन्ते आयस्मता आनन्दत्थेरेन धम्मभण्डागारिकेन भासितं ।

कामरागेन ड्हामि, चित्तं मे परिड्हति ।
साधु निब्बापनं ब्रूहि, अनुकम्पाय गोतम—

सञ्जाय विपरियेसा, चित्तं ते परिड्हति ।
निमित्तं परिवज्जेहि, सुभं रागूपसंहितं ॥

सङ्खारे परतोपस्स, दुक्खतो मा च अत्ततो ।

निब्बापेहि महारागं, मा ड्हित्थो पुनप्पुनं ॥

असुभाय चित्तं भावेहि, एकग्गं सुसमाहितं ।
सति कायगता त्यत्थु, निब्बिदाबहुलो भव ॥

अनिमित्तञ्च भावेहि, मानानुसयमुज्जह ।
ततो मानाभिसमया, उपसन्तो चरिस्ससि ॥

वङ्गीससुत्त

पुच्छा — तत्थ आवुसो द्वादसमं वङ्गीससुत्तं कत्थ केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मता वङ्गीसत्थेरेन अचिर अरहत्तप्पत्तेन विमुत्तिसुखपटिसंवेदिना—

“कावेय्यमत्ता विचरिम्ह पुब्बे, गामागामं पुरापुरं,
अथद्वसाम सम्बुद्धं, सद्धा नो उपपज्जथ ।
सो मे धम्म मदेसेसि, खन्धायतन धातुयो ।
तस्साहं धम्मं सुत्त्वान, पब्बजिं अनगारियं ।
बहुन्नं वत अत्थाय, बोधिं अज्झगमा मुनि ।
भिकखूनं भिकखूनीनञ्च, ये नियामगतद्वसा ।
स्वागतं वत मे आसि, मम बुद्धस्स सन्तिके ।
तिस्सो विज्जा अनुप्पत्ता, कतं बुद्धस्स सासनं ।
पुब्बे निवासं जानामि, दिब्बचक्खुं विसोधितं ।
तेविज्जो इद्धिपत्तोम्हि, चेतोपरियाय कोविदो ॥

एवं खो भन्ते उदानवसेन भासितं ।

कावेय्य मत्ता विचरिम्ह पुब्बे । गामागामंपुरापुरं,
अथद्वसाम सम्बुद्धं, सद्धा नो उपपज्जथ ॥

सो मे धम्ममदेसेसि, खन्धायतन धातुयो ।
तस्साहं धम्मं सुत्त्वान, पब्बजिं अनगारियं ॥

बहुन्नं वत अत्थाय, बोधिं अज्झगमा मुनि ।
भिकखूनं भिकखूनी नञ्च, ये नियामगतद्वसा ॥

स्वागतं वत मे आसि, मम बुद्धस्स सन्तिके ।
तस्सो विज्जा अनुप्पत्ता, कतं बुद्धस्स सासनं ॥

पुब्बेनिवासं जानामि । दिब्बचक्खु विसोधितं ।
तेविज्जो इद्धिपत्तोमिह, चेतोपरियायकोविदो ॥

वनसंयुत्त

आनन्दसुत्त

पुच्छा — वनसंयुत्ते पनावुसो पञ्चमं संगीतं आनन्दसुत्तं कदा कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कोसलेसु भन्ते अज्जतरस्मिं वनसण्डे अचिरपरिनिब्बुते भगवति आयस्मन्तं आनन्दं आरब्ध तस्मिं वनसण्डे अधिवत्थाय देवताय भासितं । आयस्मा भन्ते आनन्दो अचिरपरिनिब्बुते भगवति अतिवेलं गिहिसज्जत्तिबहुलो विहरति, तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“रुक्खमूलगहनं पसक्किय,
निब्बानं हृदयस्मिं ओपिय ।
झाय गोतम मा पमादो,
किं ते बिळिबिळिका करिस्सती”ति ॥

एवं खो भन्ते वनसण्डे अधिवत्थाय देवताय आयस्मतो आनन्दत्थेरस्स अनुकम्पिकाय अत्थकामाय भासितं ।

रुक्खमूल गहनं पसक्किय, निब्बानं हृदयस्मिं ओपिय ।
झाय गोतम मा पमादो, किं ते बिळिबिळिका करिस्सति-हु—

यक्खसंयुत्त

इन्दकसुत्त

पुच्छा — यक्खसंयुत्ते पनावुसो पठमं संगीतं इन्दकसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते इन्दकूटे पब्बते इन्दकस्स यक्खस्स भवने इन्दकं यक्खं आरब्ध भासितं । इन्दको भन्ते यक्खो अत्तवादो भगवन्तं उपसङ्गमित्वा गाथाय अज्झभासि—

“रूपं न जीवन्ति वदन्ति बुद्धा,
कथं न्वयं विन्दतिमं सरीरं ।
कुतस्स अट्ठीयकपिण्डमेभि,
कथं न्वयं सज्जति गम्भरस्मि”न्ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“पठमं कललं होति, कलला होति अब्बुदं,
 अब्बुदा जायते पेसि, पेसि निब्बत्तती घनो ।
 घना पसाखा जायन्ति, केसा लोमा नखापिच ।
 यच्चस्स भुज्जती माता, अन्नं पानञ्च भोजनं ।
 तेन सो तत्थ यापेति, मातुकुच्छिगतोनरो”ति ॥

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

आळवकसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन यक्खसंयुत्ते आळवकसुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — आळवियं भन्ते आळवकस्स यक्खस्स भवने आळवकं यक्खं आरब्भ भासितं । आळवको भन्ते यक्खो भगवन्तं गाथाय अज्झभासि—

किं सूधवित्तं पुरिसस्स सेट्ठं,
 किं सु सुचिण्णं सुखमावहाति ।
 किं सु हवे सादुतरं रसानं,
 कथं जीविं जीवितामाहु सेट्ठन्ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

सद्धीच वित्तं पुरिसस्स सेट्ठं,
 धम्मो सुचिण्णो सुखमावहाति ।
 सच्चं हवे सादुतरं रसानं,
 पज्जाजीविं जीवितमाहु सेट्ठन्ति ॥

एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

न ख्वाहं तं आवुसो निक्खमिस्सामि, यं ते करणीयं, तं करोहि,

पज्जं तं समण पुच्छिस्सामि, सचे मे न ब्याकरिस्ससि, चित्तं वा ते खिपिस्सामि, हृदयं वा ते फालेस्सामि, पादेसु वा गहेत्वा पारगङ्गाय खिपिस्सामि—

किं सूख वित्तं पुरिसस्स सेट्ठं, किं सु सुचिण्णं सुखमावहाति ।
 किं सु हवे सादुभरं रसानं, कथं जीविं जीवितमाहु सेट्ठं—

सद्धीध वित्तं पुरिसस्स सेट्ठं, धम्मो सुचिण्णो सुखमावहाति ।

सच्चं हवे सादुतरं रसानं, पज्जाजीविं जीवितमाहु सेट्ठं ।

कथंसु तरति ओघं, कथंसु तरति अण्णवं ।
कथंसु दुक्ख मच्चेति, कथंसु परिसुज्झति ॥

सद्धाय तरति ओघं, अप्पमादेन अण्णवं ।
वीरियेन दुक्ख मच्चेति, पज्जाय परिसुज्झति—

कथंसु लभते पज्जं, कथंसु विन्दते धनं ।
कथंसु कित्तिं पप्पोति, कथं मित्तानि गन्थति ।
अस्मा लोका परं लोकं, कथं पेच्च न सोचति—

सद्धहानो अरहतं, धम्मं निब्बानपत्तिया ।
सुस्सूसं लभते पज्जं, अप्पमत्तो विचक्खणो ।
पतिरूपकारी धुरवा, उट्ठाता विन्दते धनं ।
सच्चेन कित्तिं पप्पोति, ददं मित्तानि गन्थति ।
अस्मा लोका परं लोकं, एवं पेच्च न सोचति ।
यस्सेते चतुरो धम्मा, सद्धस्स घरमेसिनो ।
सच्चं धम्मो धिति चागो, स वे पेच्चन सोचति—

सक्कसंयुत्त

वतपदसुत्त

पुच्छा — सक्कसंयुत्ते पनावुसो वतपदसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ सक्कस्स भिक्खवे देवानमिन्दस्स पुब्बे मनुस्सभूतस्स सत्त वतपदानि समत्तानि समादिन्नानि अहेसुं, येसं समादिन्नत्ता सक्को सक्कत्तं अज्झगाति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

सक्कस्स भिक्खवे देवानमिन्दस्स पुब्बे मनुस्सभूतस्स इमानि सत्त वतपदानि समत्तानि समादिन्नानि अहेसुं ।

मातापेत्तिभरं जन्तुं, कुले जेट्ठापचायिनं ।
सण्हं सखिलसम्भासं, पेसुणेय्यप्पहायिनं ।
मच्छेरविनये युत्तं, सच्चं कोधाभिभुं नरं ।
तं वे देवा तावतिसा, आहु “सप्पुरिसो” इति ॥

दलिद्वसुत्त

पुच्छा — दलिद्वसुत्तं पनावुसो कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं । विस्सज्जना । राजगहे भन्ते सम्बहुले भिक्खू

आरब्ध “भूतपुब्बं भिक्खवे अज्जतरो पुरिसो इमस्मिंयेव राजगहे मनुस्सदलिहो अहोसि मनुस्सकपणो मनुस्सवराको, सो तथागतप्पवेदिते धम्मविनये सद्धं समादियि, सीलं, सुतं, चागं, पज्जं समादियी”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

यस्स सद्धा तथागते, अचला सुप्पतिट्ठिता ।
सीलज्ज यस्स कल्याणं, अरियकन्तं पसंसितं ॥

यजमानसुत्त

पुच्छा — यजमानसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते सक्कं देवानमिन्दं आरब्ध भासितं । सक्को भन्ते देवानमिन्दो भगवन्तं गाथाय अज्झभासि—

“यजमानानं मनुस्सानं, पुज्जपेक्खान पाणिनं ।
करोतं ओपधिकं पुज्जं, कथं दिन्नं महप्फलं”न्ति ॥

तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं—

“चत्तारो च पटिपन्ना, चत्तारो च फले ठिता ।
एस सद्धो उजुभूतो, पज्जासीलसमाहितो ।
यजमानानं मनुस्सानं, पुज्जपेक्खान पाणिनं ।
करोतं ओपधिकं पुज्जं, सद्धे दिन्नं महप्फलं”न्ति ॥

एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

यजमानानं मनुस्सानं, पुज्जपेक्खान पाणिनं,
करोतं ओपधितं पुज्जं, कथं दिन्नं महप्फलं—

चत्तारो च पटिपन्ना, चत्तारो च फले ठिता ।
एस सद्धो उजुभूतो, पज्जासीलसमाहितो ।
यजमानानं मनुस्सानं, पुज्जपेक्खान पाणिनं ।
करोतं ओपधिकं पुज्जं, सद्धे दिन्नं महप्फलं—

गहट्टवन्दनासुत्त

पुच्छा — गहट्टवन्दनासुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “भूतपुब्बं भिक्खवे सक्को देवानमिन्दो मातलिं सङ्गाहकं आमन्तेसी”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

तं नमस्सन्ति तेविज्जा, सब्बे भुम्माच खत्तिया ।
 चत्तारो च महाराजा, तिदसाच यसस्सिनो ।
 अथको नाम सो यक्खो, यं त्वं सक्क नमस्ससि—

अहञ्च सीलसम्पन्ने, चिररत्तसमाहिते ।
 सम्मापब्बजिते वन्दे, ब्रह्मचरियपरायने ॥

ये गहट्ठा पुञ्जकरा, सीलवन्तो उपासका ।
 धम्मेन दारं पोसेन्ति, ते नमस्सामि मातलि ॥

निदानवग्गपाळि

निदानसंयुत्त

पटिच्चसमुप्पादसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन निदानवग्गसंयुत्ते पठमं संगीतं पटिच्चसमुप्पादसुत्तं कथं तं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते पञ्चसते जनपदवासिनो भिक्खू आरब्ध भासितं । पञ्चसता भन्ते जनपदवासिनो भिक्खू सब्बे उग्घाटितञ्जुनो धुतङ्गधरा आरद्धवीरिया युत्तयोगा विपस्सका सण्हं सुखुमं सुञ्जतं पच्चयाकारधम्मदेसनं पत्थयमाना भगवन्तं अभिवादेत्वा भगवन्तं परिवारेत्वा निसीदिसु । तस्मिं वत्थुस्मिं “पटिच्चसमुप्पादं वो भिक्खवे देसेस्सामि, तं सुणाथ साधुकं मनसि करोथ, भासिस्सामी”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

कतमो च भिक्खवे पटिच्चसमुप्पादो । अविज्जापच्चया भिक्खवे सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विज्जाणं (पेय्याल) जातिपच्चया जरामरणं सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपासा सम्भवन्ति, एवमेतस्स केवलस्स दुक्खन्धस्स समुदयो होति । अयं वुच्चति भिक्खवे पटिच्चसमुप्पादो ।

अविज्जाय त्वेव असेसविरागनिरोधो सङ्खारनिरोधो (पेय्याल) जातिनिरोधा जरामरणं सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा निरुज्झन्ति, एवमेतस्स केवलस्स दुक्खन्धस्स निरोधो होति —

विभङ्गसुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो दुतियं संगीतं विभङ्गसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते पञ्चसते जनपदवासिनो विपज्चितञ्जुनो भिक्खू आरब्ध भासितं । पञ्चसता भन्ते जनपदवासिका भिक्खू विपज्चितञ्जुनो धुतङ्गधरा आरद्धवीरिया युत्तयोगा विस्सका सण्हं सुखुमं सुञ्जतपटिसंयुत्तं पच्चयाकारधम्मदेसनं पत्थयमाना भगवन्तं परिवारेत्वा निसीदिसु । तस्मिं वत्थुस्मिं “पटिच्च समुप्पादं वो भिक्खवे

देदेस्सामि विभजिस्सामि, तं सुणाथ साधुकं मनसिकरोथ, भासिस्सामी”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

पञ्चवेरभयसुत्त

पुच्छा — पञ्चवेरभयसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अनाथपिण्डिकं गहपतिं आरब्भ “यतो खो गहपति अरियसावकस्स पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, चतूहि च सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति, अरियो चस्स जायो पञ्जाय सुदिट्ठो होति सुप्पटिविद्धो, सो आकङ्खमानो अत्तनाव अत्तानं व्याकरेय्य खीणनिरयोमि खीणतिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो, सोतापन्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायनो”ति एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

पुच्छा — कथञ्चावुसोतत्थ भगवता अरियसावकस्स पञ्चन्नं भयानं वेरानं वूपसन्तता पकासिता ।

विस्सज्जना — “कतमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति । यं गहपति पाणातिपाती पाणातिपातपच्चया दिट्ठधम्मिकम्मि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकम्मि भयं वेरं पसवति, चेतसिकम्मि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदयति । पाणातिपाता टिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होती”ति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता अरियसावकस्स पञ्चन्नं भयानं वेरानं वूपसन्तता पकासिता ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता अरियसावकस्स चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतता पकासिता ।

विस्सज्जना — कतमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति । इध गहपति अरियसावको बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति “इतिपिसो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरोपुरिसदम्मसारथि सत्थादेवमनुस्सानं बुद्धो भगवा”ति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता अरियसावकस्स चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतता पकासिता ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता अरियसावकेन अरियस्स जायस्स पञ्जाय सुदिट्ठता सुप्पटिविद्धता पकासिता ।

विस्सज्जना — कतमो चस्स अरियो जायो पञ्जाय सुदिट्ठो होति सुप्पटिविद्धो । इध गहपति अरियसावको पटिच्चसमुप्पादज्जेव साधुकं योनिसो मनसि करोति “इति इमस्मिं सति इदं होति, इमस्मिं असति इदं न होति, इमस्सुप्पादा इदं उप्पज्जति, इमस्स निरोधा इदं निरुज्झति, यदिदं अविज्जापच्चया (पेय्याल) एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स निरोधो होती”ति, एवं खो भन्ते भगवता तत्थ अरियसावकेन अरियस्स जायस्स पञ्जाय सुदिट्ठता सुप्पटिविद्धता पकासिता ।

यतो खो गहपति अरियसावकस्स इमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति । इमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति । अयञ्चस्स अरियो जायो पञ्जाय सुदिट्ठो होति सुप्पटिविद्धो—

दुक्खसुत्त

पुच्छा — दुक्खसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “दुक्खस्स भिक्खवे समुदयञ्च अत्थङ्गमञ्च देसेस्सामी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता दुक्खसमुदयो पकासितो ।

विस्सज्जना — कतमो च भिक्खवे दुक्खस्स समुदयो । चक्खुञ्च पटिच्च रूपे च उप्पज्जति चक्खुविज्जाणं, तिण्णं सङ्गतिं फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा । अयं खो भिक्खवे दुक्खस्स समुदयो । सोतञ्च पटिच्च सद्दे च उप्पज्जति सोतविज्जाणं...पे०... धानञ्च पटिच्च गन्धे च...पे०... जिह्वञ्च पटिच्च रसे च...पे०... कायञ्च पटिच्च फोढुब्बे च...पे०... मनञ्च पटिच्च धम्मं च उप्पज्जति मनोविज्जाणं, तिण्णं सङ्गतिं फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा । अयं खो भिक्खवे दुक्खस्स समुदयोति एवंखो भन्ते तत्थ भगवता दुक्खस्स समुदयो पकासितो ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता दुक्खस्स अत्थङ्गमो पकासितो ।

विस्सज्जना — कतमो च भिक्खवे दुक्खस्स अत्थङ्गमो । चक्खुञ्च पटिच्च रूपे च उप्पज्जति चक्खुविज्जाणं, तिण्णं सङ्गतिं फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तस्सायेव तण्हाय असेसविरागनिरोधा उपादाननिरोधो उपादाननिरोधा भवनिरोधो, भवनिरोधा जातिनिरोधो, जातिनिरोधा जरामरणं सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा निरुज्झन्ति । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स निरोधो होतीति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता दुक्खस्स अत्थङ्गमो पकासितो ।

पुत्तमंसूपमसुत्त

पुच्छा — पुत्तमंसूपमसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले अधुना पब्बजिते भिक्खू आरब्भ भासितं । भगवतो च भन्ते भिक्खुसङ्घस्स च महालाभसक्कारो उदपादि, एकच्चे च भन्ते भिक्खू नवा अचिरपब्बजिता कुलपुत्ता आहारं अपच्चवेक्खित्वा परिभुज्जिंसु । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “चत्तारोमे भिक्खवे आहारा भूतानं वा सत्तानं ठितिया सम्भवेसीनं वा अनुगहाय । कतमे चत्तारो कबळीकारो आहारो ओळारिको वा सुखुमो वा फस्सो दुतियो मनोसञ्चेतना ततिया विज्जाणं चतुत्थ”न्ति एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ कबळीकारस्स आहारस्स दट्ठब्बाकारो भगवता पकासितो ।

विस्सज्जना — सेय्यथापि भिक्खवे द्वे जायम्पतिका परित्तं सम्बलं आदाय कन्तारमगं पटिपज्जेय्युं । तेसमस्स एकपुत्तको पियो मनापोति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता कबळीकारस्स आहारस्स दट्ठब्बाकारो पकासितो ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता फस्साहारस्स दट्ठब्बाकारो पकासितो ।

विस्सज्जना — सेय्यथापि भिक्खवे गावी निच्चम्मा कुट्टं चे निस्साय तिठ्ठेय्य, ये कुट्टनिस्सिता पाणा, ते नं खादेय्युं ।

रुक्खं चे निस्साय तिठ्ठेय्य । उदकं चे निस्साय तिठ्ठेय्य । आकासं चे निस्साय तिठ्ठेय्य, ये आकासनिस्सिता पाणा, ते नं खादेय्युन्ति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता फस्सस्स आहारस्स दट्ठब्बाकारो वित्थारेत्वा पकासितो ।

एवमेव ख्वाहं भिक्खवे फस्साहारो दट्ठब्बोति वदामि ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता मनोसञ्चेतनाहारस्स दट्ठब्बाकारो पकासितो ।

विस्सज्जना — सेय्यथापि भिक्खवे अङ्गारकासु साधिकपोरिसा पुण्णा अङ्गारानं वीतच्चिकानं वीतधूमानं । अथ पुरिसो आगच्छेय्य जीवितुकामो अमरितुकामो सुख कामो दुक्खप्पटिकूलोति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता मनोसञ्चेतनाहारस्स दट्ठब्बाकारो वित्थारेन पकासितो ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता विज्जाणाहारस्स दट्ठब्बाकारो पकासितो ।

विस्सज्जना — सेय्यथापि भिक्खवे चोरं आगुचारिं गहेत्वा रज्जो दस्सेय्युं “अयं ते देवचोरो आगुचारी, इमस्स यं इच्छसि, तं दण्डं पणेही”ति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता विज्जाणाहारस्स दट्ठब्बाकारो पकासितो ।

सुसिमपरिब्बाजकसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन सुसिमपरिब्बाजक सुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते आयस्मन्तं सुसिमं आरब्भ भासितं । आयस्मा भन्ते सुसिमो यावतको भिक्खूहि सद्धिं अहोसि कथासल्लापो, तं सब्बं भगवतो आरोचेसि । तस्मिं वत्थुस्मिं “पुब्बे खो सुसिम धम्मट्ठित्तिजाणं, पच्छा निब्बाने जाण”न्ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवा आयस्मतो सुसिमत्थेरस्स सम्पतिअरहत्तपत्तस्स अनुयोगवसेन पटिपुच्छित्वा पटिपुच्छित्वा उत्तरि धम्मदेसनं वित्थारेत्वा देसेसि ।

विस्सज्जना — जातिपच्चया जरामरणन्ति सुसिम पस्ससीति । एवं भन्ते । भवपच्चया जातीति सुसिम पस्ससीति । एवं भन्तेति एवमादिना भन्ते भगवा तत्थ आयस्मतो सुसिमस्स सम्पतिअरहत्तपत्तस्स उत्तरिपि अनुयोगवसेन पटिपुच्छित्वा पटिपुच्छित्वा वित्थारतो धम्मं देसेसि ।

तस्स मे भन्ते भगवा अच्चयं अच्चयतो पटिग्गणहातु आयतिसंवराय—

अभिसमयसंयुत्त

नखसिखासुत्त

पुच्छा — अभिसमयसंयुत्ते पनावुसो पठमं संगीतं नखसिखासुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “तं किं मज्जथ भिक्खवे, कतमं नु खो बहुतरं, यो वायं मया परित्तो नखसिखायं पंसुआरोपितो, अयं वा महापथवी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

धातुसंयुत्त

चङ्कमसुत्त

पुच्छा — धातुसंयुत्ते पनावुसो चङ्कमसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “धातुसोव भिक्खवे सत्ता संसन्दन्ति समेन्ति, हीनाधिमुत्तिका हीनाधिमुत्तिकेहि सद्धिं संसन्दन्ति समेन्ति, कल्याणाधिमुत्तिका कल्याणाधिमुत्तिकेहि सद्धिं संसन्दन्ति समेन्ती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

अस्सद्धसंसन्दनसुत्त

पुच्छा — अस्सद्धसंसन्दनसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “धातुसोव भिक्खवे सत्ता संसन्दन्ति समेन्ति, अस्सद्धा अस्सद्धेहि सद्धिं संसन्दन्ति समेन्ति, अहिरिका अहिरिकेहि सद्धिं संसन्दन्ति समेन्ति, अनोत्तप्पिनो । अप्पस्सुता । कुसीता । मुट्ठस्सतिनो । दुप्पज्जा दुप्पज्जेहि सद्धिं संसन्दन्ति समेन्ती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

अनमतगगसंयुत्त

पथवीसुत्त

पुच्छा — अनमतगगसंयुत्ते आवुसो दुतियं संगीतं पथवीसुत्तं कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “अनमतगगोयं भिक्खवे संसारो, पुब्बा कोटि न पज्जायति अविज्जानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं सन्धावतं संसरतं । सेय्यथापि भिक्खवे पुरिसो इमं महापथविं कोलट्टिमत्तं कोलट्टिमत्तं मत्तिकागुळिकं करित्वा निक्खिपेय्य ‘अयं मे पिया, तस्स मे पितु अयं पिता’ति । अपरियादिन्नाव भिक्खवे तस्स पुरिसस्स पितुपितरो अस्सु । अथायं महापथवी परिकखयं परियादानं गच्छेय्य । तं किस्सहेतु, अनमतगगोयं भिक्खवे संसारो, पुब्बा कोटि न पज्जायति अविज्जानीवरणानं सत्तानं तण्हा संयोजनानं सन्धावतं संसरतं” एवमादिना भगवता भासितं ।

एवं दीघरत्तं वो भिक्खवे दुक्खं पच्चनुभूतं तिब्बं पच्चनुभूतं ब्यसनं पच्चनुभूतं कटसी वड्ढिता ।

अलमेव सब्बसङ्गारेसु निब्बिन्दितुं,

अलं विरज्जितुं, अलं विमुच्चितुं,

अस्सुसुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो ततियं संगीतं अस्सुसुत्तं भगवता कथं कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुलेयेव भिक्खू आरब्धं “तं किं मज्जथ भिक्खवे, कतमं नु खो बहुतरं, यं वा वो इमिना दीघेन अद्धुना सन्धावतं संसरतं अमनापसम्पयोगा मनापविप्पयोगा कन्दन्तानं रोदन्तानं अस्सु पस्सन्नं पग्घरितं, यं वा चतूसु महासमुद्देसु उदकं”न्ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सासपसुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो छट्ठं संगीतं सासपसुत्तं भगवता कथं कं आरब्धं किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अज्जतरं भिक्खुं आरब्धं भासितं । अज्जतरो भन्ते भिक्खु भगवन्तं एतदवोच “कीवदीघो नु खो भन्ते कप्पो”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “दीघो खो भिक्खु कप्पो, सो न सुकरो सङ्घातुं एत्तकानि वस्सानि इतिवा, (पेय्याल) एत्तकानि वस्ससतसहस्सानि इतिवाति एवमादिना भगवता भासितं ।

गङ्गासुत्त

पुच्छा — तेनावुसो...पे०... सम्मासम्बुद्धेन अनमतग्गसंयुत्ते गङ्गासुत्तं कथं कं आरब्धं किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते अज्जतरं ब्राह्मणं आरब्धं भासितं । अज्जतरो भन्ते ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच “कीव-

बहुका नु खो भो गोतम कप्पा अब्भतीता अतिक्कन्ता”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “बहुका खो ब्राह्मण कप्पा अब्भतीता अतिक्कन्ता, ते न सुकरा सङ्घातुं ‘एत्तका कप्पा’ इति वा ‘एत्तकानि कप्पसतानि’ इति वा ‘एत्तकानि कप्पसहस्सानि’ इतिवा ‘एत्तकानि कप्पसतसहस्सानि’ इति वा”ति एव मादिना भगवता भासितं ।

पुग्गलसुत्त

पुच्छा — पुग्गलसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्धं “अनमतग्गोयं भिक्खवे संसारो, पुब्बाकोटि न पज्जायति अविज्जा नीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं सन्धावतं संसरतं । एकपुग्गलस्स भिक्खवे कप्पं सन्धावतो संसरतो सिया एवं महा अट्ठिकङ्कलो अट्ठिपुज्जो अट्ठिरासि, यथा यं वेपुल्लो पब्बतो । सचे संहारको अस्स, सम्भतञ्च न विनस्सेत्या”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

दुग्गतसुत्त, सुखितसुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो दुग्गतसुत्तञ्च सुखितसुत्तञ्च भगवता कथं कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “अनमतगोयं भिक्खवे संसारो, पुब्बा कोटि न पज्जायति अविज्जानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं सन्धावतं संसरतं । यं भिक्खवे पस्सेय्याथ दुग्गतं दुरूपेतं, निट्ठमेत्थ गन्तब्बं ‘अम्हेहिपि एवरूपं पच्चनुभूतं इमिना दीघेन अब्धुना’ति, यं भिक्खवे पस्सेय्याथ सुखितं सुसज्जितं,

निट्ठमेत्थ गन्तब्बं, “अम्हेहिपि पच्चनुभूतं इमिना दीघेन अब्धुना”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

तिसमत्तसुत्त

पुच्छा — तिसमत्तसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते तिसमत्ते पावेय्यके भिक्खू आरब्ध “अनमतगोयं भिक्खवे संसारो, पुब्बाकोटि न पज्जायति अविज्जानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं सन्धावतं संसरतं । तं किं मज्जथ भिक्खवे, कतमं नु खो बहुतरं, यं वा वो इमिना दीघेन अब्धुना सन्धावतं संसरतं सीसच्छिन्नानं लोहितं पस्सन्नं पग्घरितं, यं वा चतूसु महासमुद्देसु उदक”न्ति एवमादिना भगवता भासितं ।

मातुसुत्त

पुच्छा — मातुसुत्तादीनि पनावुसो छसुत्तानि भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “अनमतगोयं भिक्खवे संसारो, पुब्बा कोटि न पज्जायति अविज्जानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं सन्धावतं संसरतं । न सो भिक्खवे सत्तो सुलभरूपो, यो न माताभूतपुब्बो इमिना दीघेन अब्धुना । यो न पिताभूतपुब्बो । यो न भाताभूतपुब्बो । यो न भगिनिभूतपुब्बो । यो न पुत्रभूतपुब्बो । यो न धीताभूतपुब्बो इमिना दीघेन अब्धुना”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

कस्सपसंयुत्त

चन्दूपमसुत्त

पुच्छा — कस्सपसंयुत्ते पनावुसो चन्दूपमसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “चन्दूपमा भिक्खवे कुलानि उपसङ्कमथ अपकस्सेव कायं अपकस्स चित्तं निच्चनवका कुलेसु अप्पगम्भा । सेय्यथापि भिक्खवे पुरिसो जरुदपानं वा ओलोकेय्य पब्बतविसमं वा नदीविदुगं वा अपकस्सेव कायं अपकस्स चित्तं । एवमेव खो भिक्खवे चन्दूपमा कुलानि उपसङ्कमथ अपकस्सेव कायं अपकस्स चित्तं निच्चनवका कुलेसु अप्पगम्भा”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

तं किं मज्जथ भिक्खवे, कथं रूपा भिक्खु अरहति कुलानि उपसङ्कमितुं ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता परिसुद्धापरिसुद्ध धम्मदेसनं दस्सेत्वा भिक्खूनं ओवादो दिन्नो ।

विस्सज्जना — “तं किं मज्जथ भिक्खवे, कथं रूपस्स भिक्खुनो अपरिसुद्धा धम्मदेसना होति, कथं रूपस्स भिक्खुनो परिसुद्धा धम्मदेसना होती”ति एवमादिना परिसुद्धापरिसुद्धधम्मदेसना वित्थारतो दस्सेत्वा “कस्सपेन वा हि वो भिक्खवे ओवदिस्सामि यो वा पनस्स कस्सपसदिसो, ओवदितेहि च पन वो तथत्ताय पटिपज्जितब्ब”न्ति । एवं खो भन्ते भगवतो भिक्खून् ओवादो दिन्तो ।

यो हि कोचि भिक्खवे भिक्खु एवंचित्तो परेसं धम्मं देसेति “अहो वत मे धम्मं सुणेर्युं, सुत्वा च पन धम्मं पसीदेय्युं, पसन्ना च मे पसन्नाकारं करेय्युं—

स्वाक्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहि पस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्तं वेदितब्बो विज्जूहि—

कस्सपेन वा हि वो भिक्खवे ओवदिस्सामि यो वा पनस्स कस्सपसदिसो, ओवदितेहि च पन वो तथत्ताय पटिपज्जितब्बं—

कुलूपकसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन कस्सपसंयुत्ते चतुत्थं कुलूपकसुत्तं कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “तं किं मज्जथ भिक्खवे, कथं रूपो भिक्खु अरहति कुलूपको होतुं, कथं रूपो भिक्खु न अरहति कुलूपको होतु”न्ति एवमादिना भगवता भासितं ।

कस्सपेन वा हि वो भिक्खवे ओवदिस्सामि यो वा पनस्स कस्सपसदिसो, ओवदितेहि च पन वो तथत्ताय पटिपज्जितब्बं ।

दुतिय ओवादसुत्त

पुच्छा — तत्थेवावुसो भगवता दुतिय ओवादसुत्तं कथं केन सद्धिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते आयस्मता महाकस्सपेन सद्धिं “ओवद कस्सप भिक्खू, करोहि कस्सप भिक्खून् धम्मिं कथं, अहं वा कस्सप भिक्खू ओवदेय्यं त्वं वा, अहं वा भिक्खून् धम्मिं कथं करेय्यं त्वं वा”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

यस्स कस्सचि भन्ते सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेसु, हिरी नत्थि । ओत्तप्पं नत्थि । वीरियं नत्थि । पज्जा नत्थि कुसलेसु धम्मेसु ।

ततिय ओवादसुत्त

पुच्छा — तत्थेवावुसो भगवता ततियओवादसुत्तं कथं केन सद्धिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते आयस्मतायेव महाकस्सपेन सद्धिं “ओवद कस्सप भिक्खू। करोहि कस्सप भिक्खूनं धम्मिं कथं, अहं वा कस्सप भिक्खू ओवदेय्यं त्वं वा। अहं वा भिक्खूनं धम्मं कथं करेय्यं त्वं वा”ति एवमादिना भगवता भासितं।

दुब्बचा खो भन्ते एतरहि भिक्खू दोवचस्सकरणेहि धम्मोहि समन्नागता अक्खमा अप्पदक्खिणग्गाहिनो अनुसासनिं—

सद्धम्मप्पतिरूपकसुत्त

पुच्छा — तत्थेवावुसो भगवता परियोसानं सद्धम्मप्पतिरूपकसुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तंयेव महाकस्सपं आरब्भ भासितं। आयस्मा भन्ते महाकस्सपो भगवन्तं एतदेवोच “को नु खो भन्ते हेतु को पच्चयो, येन पुब्बे अप्पतरानि चेव सिक्खापदानि अहेसुं, बहुतरा च भिक्खू अज्जाय सण्ठहिंसु। को पन भन्ते हेतु को पच्चयो, येनेतरहि बहुतरानि चेव सिक्खापदानि अप्पतरा च भिक्खू अज्जाय सण्ठहन्ती”ति। तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “एवञ्चेतं कस्सप होति सत्तेसु हायमानेसु सद्धम्मे अन्तरधायमाने बहुतरानिचेव सिक्खापदानि होन्ति, अप्पतराच भिक्खू अज्जाय सण्ठहन्ती”ति एवमादिना भगवता भासितं।

लाभसक्कारसंयुत्त

मीळ्हकसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो...पे... सम्मासम्बुद्धेन लाभसक्कारंयुत्ते पञ्चमं संगीतं मीळ्हकसुत्तं कत्थ कं आरब्भ कथञ्च भासितं।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “दारुणो भिक्खवे लाभसक्कारसिलोको फरुसो अन्तरायिको अनुत्तरस्स योगक्खेमस्स अधिगमाय। सेय्यथापि भिक्खवे मीळ्हका गूथादी गूथपूरा पुण्णा गूथस्स, पुरतो चस्स महागूथपुज्जो, सा तेन अज्जा मीळ्हका अतिमज्जेय्य “अहम्हि गूथादी गूथपूरा पुण्णा गूथस्स, पुरतो च म्यायं महागूथपुज्जो”ति एवमादिना भगवता भासितं।

तं हि तस्स भिक्खवे मोघपुरिसस्स होति दीघरत्तं अहिताय दुक्खाय।

एवं दारुणो खो भिक्खवे लाभसक्कारसिलोको।

तस्मातिह भिक्खवे एवं सिक्खितब्बं, “उप्पन्नं लाभसक्कारसि लोकं पजहिस्साम, न च नो उप्पन्नो लाभसक्कारसिलोको चित्तं परियादाय ठस्सभी”ति, एवञ्हि खो भिक्खवे सिक्खितब्बं।

एकपुत्तकसुत्त

पुच्छा — तत्थो आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकेहि संगीतं एकपुत्तकसुत्तं कत्थ कं आरब्भं कथञ्च भासितं।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “दारुणो भिक्खवे लाभसक्कारसिलोको कटुको फरुसो अन्तरायिको अनुत्तरस्स योगक्खेमस्स अधिगमाय, सद्धा भिक्खवे उपासिका एकपुत्तकं पियं मनापं एवं सम्माआयाचमाना आयाचेय्य तादिसो तात भवाहि, यादिसो चित्तो च गहपति हत्थको च आळवको”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

एसा भिक्खवे तुला एतं पमाणं मम सावकानं उपासकानं यदिदं चित्तो च गहपति हत्थको च आळवको ।

सचे खो त्वं तात अगारस्मा अनगारियं पब्बजसि, तादिसो तात भवाहि, यादिसा सारिपुत्तमोग्गल्लाना ।

मा च खो त्वं तात सेखं अप्पत्तमानसं लाभसक्कारसिलोको अनुपापुणातु—

एवं दारुणो भिक्खवे लाभसक्कारसिलोको कटुको फरुसो अन्तरायिको अनुत्तरस्स योगक्खेमस्स अधिगमाय ।

एकवीतुसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगायकेहि संगीतं एकधीतुसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियंयेव भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “दारुणो भिक्खवे लाभसक्कारसिलोको कटुको फरुसो अन्तरायिको अनुत्तरस्स योगक्खेमस्स अधिगमाय । सद्धा भिक्खवे उपासिका एकं धीतरं पियं मनापं एवं सम्मा आयाचमाना आयाचेय्य ‘तादिसा अय्ये भवाहि, यादिसा खुज्जुत्तरा च उपासिका वेळुकण्डकिया च नन्दमाता’ति । एसा भिक्खवे तुला एतं पमाणं मम साविकानं उपासिकानं, यदिदं खुज्जुत्तरा च उपासिका वेळुकण्डकिया च नन्दमाता”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

सचे खो त्वं अय्ये अगारस्मा अनगारियं पब्बजसि, भादिसा अय्ये भवाहि, यादिसा खेमा च भिक्खुनी उप्पलवण्णा च—

तस्मातिह भिक्खवे एवं सिक्खितब्बं ।

राहुलसंयुत्त

पुच्छा — राहुलसंयुत्तं पनावुसो भगवता कत्थ कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तं राहुलं आरब्ध भासितं । आयस्मा भन्ते राहुलो भगवन्तं एतदवोच “साधु मे भन्ते भगवा संखित्तेन धम्मं देसेतु, यमहं भगवतो धम्मं सुत्वा एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरेय्य”न्ति, तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “तं किं मज्जसि राहुल, चक्खुनिच्चं वा अनिच्चं वाति । अनिच्चं भन्ते । यं पनानिच्चं, दुक्खं वा तं सुखं वाति । दुक्खं भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं ‘एतं मम, एसो हमस्मि, एसो मे अत्ता’ति । नो हेतं भन्ते”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

लक्खणसंयुत्त

अट्टिसुत्त

पुच्छा — लक्खणसंयुते पनावुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकत्थेरेहि पठमं संगीतं अट्टिसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते आयस्मन्तञ्च लक्खणं आयस्मन्तञ्च महामोग्गल्लानं आरब्ध भासितं । आयस्मा भन्ते लक्खणो भगवता सम्मुखे आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं एतदवोच “इधायस्मा महामोग्गल्लानो गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अञ्जतरस्मिं पदेसे सितं पात्वाकासि, को नु खो आवुसो मोग्गल्लान हेतु, को पच्चयो सितस्स पातुकम्माया”ति । आयस्मा च भन्ते महामोग्गल्लानो “इधाहं आवुसो गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं अट्टिकसङ्घलिकं वेहासं गच्छन्ति”ति एवमादिना आरोचेसि । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “चक्खुभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति, जाणभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति, यत्रहि नाम सावको एवरूपं जस्सति वा दक्खति वा सक्खिं वा करिस्सती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत भो ।
एवरूपोपि नाम सत्तो भविस्सति ॥

पिण्डसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो जानता... पे०... सम्मासम्बुद्धेन लक्खणसंयुते ततियं संगीतं पिण्डसुत्तं कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते आयस्मन्तञ्च लक्खणं आयस्मन्तञ्च महामोग्गल्लानं आरब्ध भासितं । आयस्मा भन्ते लक्खणो भगवतो सम्मुखे आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं एतदवोच “इधायस्मा महामोग्गल्लानो गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अञ्जतरस्मिं पदेसे सितं पात्वाकासि, को नु खो आवुसो मोग्गल्लानहेतु, को पच्चयो सितस्स पातुकम्माया”ति । आयस्मा च भन्ते महामोग्गल्लानो “इधाहं आवुसो गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं मंसपिण्डं वेहासं गच्छन्तं, तमेनं गिज्झापि काकापि कुललापि अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति विराजेन्ति । सा सुदं अट्टस्सरं करोती”ति एवमादिना आरोचेसि । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “चक्खुभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति, जाणभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति, यत्रहि नाम सावको एवरूपं जस्सति वा दक्खति वा सक्खिं वा करिस्सती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

असिलोमसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकेहि महात्थेरेहि संगीतं असिलोमसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते आयस्मन्तञ्च लक्खणं आयस्मन्तञ्च महामोग्गल्लानं आरब्ध भासितं । आयस्मा भन्ते लक्खणो भगवतो सम्मुखे आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं एतदवोच “को नु खो आवुसो मोग्गल्लान हेतु, को पच्चयो सितस्स पातुकम्माया”ति । आयस्मा च भन्ते महामोग्गल्लानत्थेरो “इधाहं आवुसो गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं असिलोमं वेहासं गच्छन्तं”ति एवमादिना आरोचेसि । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं चक्खुभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति,

जाणभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति । (पेय्याल) एसो भिक्खवे सत्तो इमस्मियेव राजगहे सूकरिको अहोसी’ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सूचिलोमसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि संगीतं सूचिलोमसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — तत्थेव भन्ते राजगहे आयस्मन्तञ्च लक्खणं आयस्मन्तञ्च महामोग्गल्लानं आरब्ध भासितं । आयस्मा भन्ते लक्खणो भगवतो सम्मुखे तथेव अवोच ।

आयस्मा च भन्ते महामोग्गल्लानो तथेव आरोचेसि । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “चक्खुभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति, जाणभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति, (पेय्याल) एसो भिक्खवे सत्तो इमस्मियेव राजगहे सूतो अहोसी’ति एवमादिना भगवता भासिता ।

पापभिक्खुसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि संगीतानि पापभिक्खुसुत्तादीनि पञ्चसुत्तानि भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितानि ।

विस्सज्जना — राजगहे आयस्मन्तञ्च लक्खणं आयस्मन्तञ्च महामोग्गल्लानं आरब्ध भासितानि । आयस्मा भन्ते लक्खणो भगवतो सम्मुखे पुब्बे वुत्तनयेनेव आरोचेसि । आयस्मा च भन्ते महामोग्गल्लानो “इधाहं आवुसो गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं भिक्खुं वेहासं गच्छन्तं । अद्दसं भिक्खुनिं वेहासं गच्छन्तिं । अद्दसं सिक्खमानं वेहासं गच्छन्तिं । अद्दसं सामणेरं वेहासं गच्छन्तं । अद्दसं सामणेरिं वेहासं गच्छन्तिं । तस्सा सङ्घाटिपि आदित्ता सम्पज्जलितो सजोतिभूता, पत्तोपि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो, कायबन्धनम्पि आदित्तं सम्पज्जलितं सजोतिभूतं, कायोपि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो, सा सुदं अट्टस्सरं करोती’ति एवमादिना आरोचेसि । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “चक्खुभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति जाणभूता वत भिक्खवे सावका विहरन्ति । (पेय्याल) । एसो भिक्खवे भिक्खु कस्सपस्ससम्मासम्बुद्धस्स पावचने पापभिक्खु अहोसि । एसा भिक्खवे भिक्खुनी कस्सपस्स सम्मासम्बुद्धस्स पावचने पापभिक्खुनी अहोसि । एसा भिक्खवे सिक्खमाना कस्सपस्स सम्मासम्बुद्धस्स पावचने पापसिक्खमाना अहोसि । एसो भिक्खवे सामणेरो कस्सपस्ससम्मासम्बुद्धस्स पावचने पापसामणेरो अहोसि । एसा भिक्खवे सामणेरी कस्सपस्स सम्मासम्बुद्धस्स पावचने पापसामणेरी अहोसी’ति एवमादिना भगवता भासितानि ।

ओपम्मसंयुत्त

नखसिखसुत्त

पुच्छा — ओपम्मसंयुत्ते आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि संगीतं नखसिखसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “तं किं मज्जथ भिक्खवे, कतमं नु खो बहुतरं, यो चायं मया परित्तो नखसिखायं पंसु आरोपितो, या चायं महापथवी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

तं किं मज्जथ भिक्खवे, कतमं नु खो बहुतरं ।

तस्मातिह भिक्खवे एवं सिक्खितब्बं ।

आणिसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि संगीतं आणिसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “भूतपुब्बं भिक्खवे दसारहानं आनको नाम मुदिङ्गो अहोसि, तस्स दसारहा आनके घटिते अज्जं आणि ओदहिंसु, अहु खो सो भिक्खवे समयो यं आनकस्स मुदिङ्गस्स पोराणं पोक्खरफलकं अन्तरधायि, आणिसङ्घाटोव अवसिस्सी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

भिक्खुसंयुत्त

नवसुत्त

पुच्छा — भिक्खुसंयुत्ते आवुसो भगवता नवसुत्तं कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अज्जतरं नवं भिक्खुं आरब्भ भासितं । अज्जतरो भन्ते नवो भिक्खु पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो विहारं पविसित्वा अप्पोसुक्को तुण्हीभूतो सङ्कसायभि, न भिक्खूनं वेय्यावच्चं करोति चीवरकारसमये तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “मा खो तुम्हे भिक्खवे एतस्स भिक्खुनो उज्झायित्था एसो खो भिक्खवे भिक्खु चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्म सुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

अहमि खो भन्ते सकं किच्चं करोमि,

एसो खो भिक्खवे भिक्खु चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी —

नयिदं सिथिलमारब्भ, नयिदं अप्पेन थामसा ।

निब्बानं अधिगन्तब्बं, सब्बदुक्खप्पमोचनं ।

अयञ्च दहरो भिक्खु, अयमुत्तमपुरिसो ।

धारेति अन्तिमं देहं, जेत्वा मारं सवाहिनिं—

खन्धवग्गसंयुत्तपाळि

संगायनस्स पुच्छा विस्सज्जना

नकुलपितुसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता जानता... पे०... सम्मासम्बुद्धेन खन्धवग्गसंयुत्ते पठमं नकुलपितुसुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — भग्गेसु भन्ते सुसुमारगिरे भेसकळावने मिगदाये नकुलपितरं गहपतिं आरब्भ भासितं । नकुलपिता भन्ते गहपति भगवन्तं “अहमस्मि भन्ते जिण्णो वुड्ढो महल्लको अद्भगतो वयोअनुप्पत्तो आतुरकायो अभिक्खणातङ्को, अनिच्चदस्सावी खो पनाहं भन्ते भगवतो मनोभावनीयानञ्च भिक्खुनं, ओवदतु मं भन्ते भगवा, अनुसासतु मं भन्ते भगवा, यं ममस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “एवमेतं गहपति, एवमेतं गहपति, आतुरो हायं गहपति कायो अण्डभूतो परियोनद्धो, यो हि गहपति इमं कायं परिहरन्तो मुहुत्तम्पि आरोग्यं पटिजानेय्य, किमञ्जत्र बाल्या । तस्मातिह ते गहपति एवं सिक्खितब्बं ‘आतुरकायस्स मे सतो चित्तं अनातुरं भविस्सती’ति । एवञ्च ते गहपति सिक्खितब्बं”न्ति । एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

तस्मातिह ते गहपति एवं सिक्खितब्बं ।

पुच्छा — तज्चावुसो भगवता संखित्तेन भासितं वित्थारेन केन कथञ्च विभत्तं ।

विस्सज्जना — तं खो भन्ते भगवता संखित्तेन देसितं “कथञ्च गहपति आतुरकायो चेव होति आतुरचित्तो च । इध गहपति अस्सुतवा पुथुज्जनो अरियानं अदस्सावी अरियधम्मस्स अकोविदो अरियधम्मे अविनीतो, सप्पुरिसानं अदस्सावी सप्पुरिसधम्मस्स अकोविदो सप्पुरिसधम्मे अविनीतो रूपं अत्ततो समनुपस्सति रूपवन्तं वा अत्तानं, अत्तनि वा रूपं, रूपस्मिं वा अत्तानं, “अहं रूपं मम रूप”न्ति परियुट्ठायी होति । तस्स “अहं रूपं मम रूप”न्ति परियुट्ठायिनो तं रूपं विपरिणमति अञ्जथा होति । तस्स रूपविपरिणामञ्जथाभावा उप्पज्जन्ति सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा”ति एवमादिना भन्ते आयस्मता सारिपुत्तेन धम्मसेनापतिना वित्थारेन विभत्तं ।

अनिच्चसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो दुतियवग्गे पोरणकेहि धम्मसंगाहक महाथेरेहि पठमं संगीतं अनिच्चसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “रूपं भिक्खवेअनिच्चं, वेदना अनिच्चा, सञ्जा अनिच्चा, सङ्खारा अनिच्चा, विज्जाणं अनिच्चं । एवं पस्सं भिक्खवे सुतवा अरियसावको रूपस्मिम्पि निब्बिन्दति, वेदनायपि निब्बिन्दति, सञ्जायपि निब्बिन्दति, सङ्खारेसुपि निब्बिन्दति, विज्जाणस्मिम्पि निब्बिन्दति, निब्बिन्दं विरज्जति, विरागा विमुच्चति, विमुत्तस्मिं ‘विमुत्त’मिति जाणं होती”ति । एवं खो भन्ते भगवता भासितं ।

दुक्खअनत्तसुत्त

पुच्छा — दुक्खअनत्तसुत्तानि पनावुसो भगवता कत्थ कं आरब्भ कथञ्च भासितानि ।

विस्सज्जना — सावत्थियंयेव भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “रूपं भिक्खवे दुक्खं, वेदना दुक्खा, सज्जा दुक्खा, सङ्खारा दुक्खा, विज्जाणं दुक्खं । रूपं भिक्खवे अनत्ता, वेदना अनत्ता, सज्जा अनत्ता, सङ्खारा अनत्ता, विज्जाणं अनत्ता । एवं पस्सं भिक्खवे सुतवा अरियसावको रूपस्मिम्पि निब्बिन्दति, वेदनायपि निब्बिन्दति, सज्जायपि निब्बिन्दति, सङ्खारेसुपि निब्बिन्दति, विज्जाणस्मिम्पि निब्बिन्दति, निब्बिन्दं विरज्जति, विरागा विमुच्चति, विमुत्तस्मिं ‘विमुत्त’मिति जाणं होति, खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्तायाति पजानाती”ति एवं खो भन्ते भगवता भासितानि ।

भारसुत्त

पुच्छा — भारसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियंयेव भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “भारञ्च वो भिक्खवे देसेस्सामि भारहारञ्च भारादानञ्च भारनिकखेपनञ्च, तं सुणाथ । कतमो च भिक्खवेभारो, ‘पञ्चुपादानक्खन्धो’ तस्स वचनीयं । कतमे पञ्च, रूपुपादानक्खन्धो वेदनुपादानक्खन्धो सज्जुपादानक्खन्धो सङ्खारुपादानक्खन्धो विज्जाणुपादानक्खन्धो । अयं वुच्चति भिक्खवे भारो”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

भारा हवे पञ्चक्खन्धा, भारहारो च पुग्गलो ।
भारादानं दुक्खं लोके, भारनिकखेपनं सुखं ।
निक्खिपित्वा गरुं भारं, अज्जं भारं अनादिय ।
समूलं तण्हमब्बुह, निच्छातो परिनिब्बुतो ॥

नतुम्हाकसुत्त

पुच्छा — न तुम्हाकसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियंयेव भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “यं भिक्खवे नतुम्हाकं तं पजहथ, तं वो पहीनं हिताय सुखायभविस्सती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

अनत्तलक्खणसुत्त

पुच्छा — अनत्तलक्खणसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — बाराणसियं भन्ते इसिपतने मिगदाये पञ्चवगिये भिक्खू आरब्भ “रूपं भिक्खवे अनत्ता, रूपञ्च हिदं भिक्खवे अत्ता अभविस्स, नयिदं रूपं आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च रूपे एवं मे रूपं होतु, एवं मे रूपं मा अहोसी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

यमकसुत्त

पुच्छा — थेरवग्गे पनावुसो ततियं संगीतं यमकसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तं यमकत्थेरं आरब्ध आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं । आयस्मतो भन्ते यमकत्थेरस्स एवरूपं पापकं दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति “तथाहं भगवता धम्मं देसितं आजानामि, यथा खीणासवो भिक्खु कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति, न होति परंमरणा”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “तं किं मज्जसि आवुसो यमक, रूपं निच्चं वा अनिच्चं वा”ति एवमादिना भन्ते आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ आयस्मा सारिपुत्तत्थेरो धम्मसेनापति आयस्मतो यमकत्थेरस्स पटिविद्धसच्चस्स दिट्ठिसम्पन्नस्स अनुयोगवत्तझापनवसेन पटिपुच्छित्वा उत्तरि धम्मदेसनं वित्थारेन देसेसि ।

विस्सज्जना — तं किं मज्जसि आवुसो यमक, रूपं ‘तथागतो’ति समनुपस्ससीति । ‘नो हेतं आवुसो’ । वेदनं । सज्जं । सङ्खारे । विज्जाणं ‘तथागतो’ति समनुपस्ससीति । ‘नो हेतं आवुसो’ति एवमादिना भन्ते आयस्मा सारिपुत्तत्थेरो धम्मसेनापति आयस्मतो यमकत्थेरस्स अनुयोगवत्तझापनवसेन पटिपुच्छित्वा पटिपुच्छित्वा उत्तरि धम्मदेसनं पवत्तेसि ।

तं किं मज्जसि आवुसो यमक, रूपं, वेदनं, सज्जं, सङ्खारे, विज्जाणं ‘तथागतो’ति समनुपस्ससि—

वक्कलिसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन खन्धवगसंयुत्ते थेरवग्गे पञ्चमं वक्कलिसुत्तं कत्थ कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते आयस्मन्तं वक्कलिं थेरं आरब्ध भासितं । आयस्मा भन्ते वक्कलित्थेरो आबाधिको दुक्खितो बाळ्हगिलानो भगवन्तं एतदवोच “चिरपटिकाहं भन्ते भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमितुकामो, नत्थि च मे कायस्मिं तावतिका बलमत्ता, यावताहं भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमेय्य”न्ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “अलं वक्कलि, किं ते इमिना पूतिकायेन दिट्ठेन, यो खो वक्कलि धम्मं पस्सति, सो मं पस्सति, यो मं पस्सति, सो धम्मं पस्सति । धम्मज्झि वक्कलि पस्सन्तो मं पस्सति, मं पस्सन्तो धम्मं पस्सति । तं किं मज्जसि वक्कलि, रूपं निच्चं वा अनिच्चं वा”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

“अहं वक्कलि, किं ते इमिना पूतिकायेन दिट्ठेन” —

“तं किं मज्जसि वक्कलि, रूपं निच्चं वा अनिच्चं वा” —

अनिच्चं भन्ते ।

“यं पनानिच्चं, दुक्खं वा तं सुखं वा” —

दुक्खं भन्ते ।

यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं “एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता” —

पुच्छा — कथञ्चावुसो पुनपि भगवा भिक्खू पेसेत्वा आयस्मतो वक्कलित्थेरस्स पग्गहवचनं आरोचापेसि । सोपि

कथं अत्तनो पवत्तिं भगवतो पच्चारोचापेसि । कथञ्चस्स अभिसम्परायो अहोसि ।

विस्सज्जना — सुणावुसो त्वं वक्कलि भगवतो वचनं द्विन्नञ्च देवतानं, इमं आवुसो रत्तिं द्वे देवतायो अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं गिज्झकूटं ओभासेत्वा येन

भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु, एकमन्तं ठिता खो आवुसो एका देवता भगवन्तं एतदवोच ‘वक्कलि भन्ते भिक्खु विमोक्खाय चेतेती’ति । अपरा देवता भगवन्तं एतदवोच ‘सो हि नून भन्ते सुविमुत्तो विमुच्चिस्सती’ति । भगवा च तं आवुसो वक्कलि एवमाह ‘मा भायि वक्कलि, मा भायि वक्कलि, अपापकं ते मरणं भविस्सति, अपापिका कालकिरिया’ति । एवं खो भन्ते भगवा पुनपि भिक्खू पेसेत्वा आयस्मतो वक्कलित्थेरस्स पग्गहवचनं आरोचापेसि । सोपि भन्ते आयस्मा तेनहावुसो मम वचनेन भगवतो पादे सिरसा वन्दथ “वक्कलि भन्ते भिक्खु आबाधिको दुक्खितो बाळ्हगिलानो, सो भगवतो पादे सिरसा वन्दती”ति, एवञ्च वदेथ “रूपं अनिच्चं, ताहं भन्ते न कङ्खामि, यदनिच्चं तं दुक्खन्ति नविचिकिच्छामि, यदनिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, नत्थि मे तत्थ छन्दो वा रागो वा पेमंवाति न विचिकिच्छामी”ति एवमादिना भगवतो अत्तनो पवत्तिं पच्चारोचापेसि । सो हि भन्ते आयस्मा अचिरपक्कन्तेसु तेसु भिक्खूसु सत्थं आहरित्वा वेदनं विक्खम्भेत्वा मूलकम्मट्ठानं आदाय सम्पजानो अरहत्तं सच्छिक्त्वा कालमकासि । एवं खो भन्ते तस्स आयस्मतो अभिसम्परायो अहोसि ।

अस्सजिसुत्त

पुच्छा — अस्सजिसुत्तं पनावुसो भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते आयस्मन्तं अस्सजिं आरब्भ भासितं । आयस्मा भन्ते अस्सजि आबाधिको दुक्खितो बाळ्हगिलानो भगवन्तं एतदवोच “पुब्बे ख्वाहं भन्ते गेलञ्जे पस्सम्भेत्वा पस्सम्भेत्वा कायसङ्खारे विहरामि, सोहं समाधिं नप्पटिलभामि । तस्स मय्हं भन्ते तं समाधिं अप्पटिलभतो एवं होति नो चस्साहं परिहायामी”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “ये ते अस्सजि समणब्राह्मणा समाधिसारका समाधिसामज्जा, तेसं तं समाधिं अप्पटिलभतं एवं होति ‘नो चस्सु मयं परिहायामा’ति । तं किं मज्जसि अस्सजि, रूपं निच्चं वा अनिच्चं वा”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

खेमकसुत्त

पुच्छा — खेमकसुत्तं पनावुसो कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कोसम्बियं भन्ते सम्बहुले थेरे भिक्खू आरब्भ आयस्मता खेमकत्थेरेन भासितं । सम्बहुला भन्ते थेरा भिक्खू आयस्मन्तं दासकं पेसेत्वा चतुक्खत्तुं आयस्मन्तं खेमकं आबाधिकं दुक्खितं बाळ्हगिलानं गेलञ्जकारणञ्च धम्मञ्च पुच्छिंसु, तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “पञ्चिमे आवुसो उपादानक्खन्धो वुत्ता भगवता । सेय्यथिदं, रूपुपादानक्खन्धो वेदनुपादानक्खन्धो सञ्जुपादानक्खन्धो सङ्खारुपादानक्खन्धो विज्जाणुपादानक्खन्धो, इमेसु ख्वाहं आवुसो पञ्चसु उपादानक्खन्धेसु न किञ्चि अत्तं वा अत्तनियं वा समनुपस्सामी”ति एवमादिना भन्ते आयस्मता खेमकत्थेरेन भासितं ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ आयस्मा खेमको उत्तरि धम्मदेसनं पवट्ठेत्वा वित्थारेन थेरानं भिक्खूनं देसेसि । कीदिसो च नेसं धम्मदेसकधम्मप्पटिग्गाहकानं धम्मदेसनाय आनिसंसो अधिगतो ।

विस्सज्जना — चतुत्थे भन्ते वारे आयस्मा खेमको “अलं आवुसो दासक किं इमाय सन्धावनिकाय, आहरावुसो दण्डं, अहमेव थेरानं सन्तिकं गमिस्सामी”ति दण्डमोलुब्ध आयस्मा खेमको येन थेरा भिक्खू तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा थेरेहि भिक्खूहि पुच्छितो “नख्वाहं आवुसो रूपं अस्मीति वदामि, नपि अज्जत्र रूपा अस्मीति वदामि । न ख्वाहं आवुसो वेदनं अस्मीति वदामि, नपि अज्जत्र वेदना अस्मीति वदामी”ति एवमादिना भन्ते आयस्मा खेमको उत्तरिपि धम्मदेसनं पवट्टेत्वा वित्थारेन देसेसि । इमस्मिञ्च पन भन्ते वेय्याकरणस्मिं भज्जमाने सट्ठिमत्तानं थेरानं भिक्खूनं अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिंसु आयस्मतोच खेमकस्स । एवं खो भन्ते तेसं थेरानं धम्मदेसकधम्मपटिग्गाहकानं धम्माभिसमयो अहोसि ।

छन्नसुत्त

पुच्छा — छन्नसुत्तं पनावुसो कत्थ कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कोसम्बियं भन्ते आयस्मन्तं छन्नत्थेरं आरब्ध भासितं । आयस्मा भन्ते छन्नत्थेरो आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच “ओवदतु मं आयस्मा आनन्दो, अनुसासतु मं आयस्मा आनन्दो, करोतु मे आयस्मा आनन्दो धम्मिं कथं, यथाहं धम्मं पस्सेय्य”न्ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “सम्मुखा मे तं आवुसो छन्न भगवतो सुत्तं, सम्मुखा पटिग्गहितं कच्चानगोत्तं भिक्खुं ओवदन्तस्स, द्वयनिस्सितो ख्वायं कच्चान लोको येभ्येन अत्थितञ्चेव नत्थितञ्च, लोकसमुदयं खो कच्चान यथाभूतं सम्मपज्जाय पस्सतो या लोके नत्थिता, सा न होती”ति एवमादिना भन्ते आयस्मता आनन्दत्थेरेन धम्मभण्डागारिकेन भासितं ।

ओवदतु मं आयस्मा आनन्दो, अनुसासतु मं आयस्मा आनन्दो ।

पुप्फसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो... पे०... सम्मासम्बुद्धेन खन्धवग्गसंयुत्ते पुप्फवग्गे पुप्फसुत्तं कत्थ कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “नाहं भिक्खवे लोकेन विवदामि, लोकोव मया विवदति, न भिक्खवे धम्मवादी केनचि लोकस्मिं विवदति, यं भिक्खवे नत्थि सम्मतं लोके पण्डितानं, अहम्पितं “नत्थी”ति वदामि, यं भिक्खवे अत्थिसम्मतं लोके पण्डितानं, अहम्पितं “अत्थी”ति वदामी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

नाहं भिक्खवे लोकेन विवदामि ।

न भिक्खवे धम्मवादी केनचि लोकस्मिं विवदति ।

फेणपिण्डूपमसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो फेणपिण्डूपमसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — अयुज्झायं भन्ते गङ्गाय नदिया तीरे सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “सेय्यथापि भिक्खवे अयं गङ्गा नदी महन्तं फेणपिण्डं आवहेय्य, तमेनं चक्खुमा पुरिसो पस्सेय्य निज्झायेय्य योनिसो उपपरिक्खेय्य, तस्स तं पस्सतो निज्झायतो

योनिःसो उपपरिक्खतो रिक्कज्जेव खायेय्य, तुच्छकज्जेव खायेय्य, असारकज्जेव खायेय्य, किं सिया भिक्खवे फेणपिण्डे सारो । एवमेव खो भिक्खवे यं किञ्चि रूपं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तंवा बहिद्वा वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, तं भिक्खु पस्सति निज्झायति योनिःसो उपपरिक्खति, तस्स तं पस्सतो निज्झायतो योनिःसो उपपरिक्खतो रिक्कज्जेव खायति, तुच्छकज्जेव खायति, असारकज्जेव खायति, किञ्चि सिया भिक्खवे रूपे सारो’ति एवमादिना भगवता भासितं ।

फेणपिण्डूपमं रूपं, वेदना पुब्बुल्लूपमा ।
मरीचिकूपमा सज्जा, सङ्खारा कदलूपमा ।
मायूपमञ्च विज्जाणं, देसितादिच्चबन्धुना ।

यथा यथा निज्झायति, योनिःसो उपपरिक्खति ।
रिक्कं तुच्छं होति, यो नं पस्सति योनिःसो ॥

इमञ्च कायं आरब्भ, भूरिपज्जेन देसितं ।
पहानं तिण्णं धम्मानं, रूपं पस्सथ छट्ठितं ॥

आयु उस्माच्च विज्जाणं, यदा कायं जहन्तिमं ।
अपविद्धो तदा सेति, परभत्तं अचेतनं ॥

एतादिसायं सन्तानो, मायायं बाललापिनी ।
वधको एस अक्खातो, सारो एत्थ न विज्जति ॥

एवं खन्धे अवेक्खेय्य, भिक्खु आरद्धवीरियो ।
दिवा वा यदि वा रत्तिं, सम्पजानो पटिस्सतो ॥

जहेय्य सब्बसंयोगं, करेय्य सरणत्तनो ।
चरेय्यादित्तसीसोव, पत्थयं अच्चुतं पदं ॥

दुतियधम्मकतिकसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो धम्मकथिकवग्गे दुतियधम्मकथिकसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अज्जतरं भिक्खुं आरब्भ भासितं । अज्जतमो भन्ते भिक्खु भगवन्तं एतदवोच “धम्मकथिको धम्मकथिकोति भन्ते वुच्चति, कित्तावता नु खो भन्ते धम्मकथिको होति, कित्तावता धम्मनुधम्मप्पटिपन्नो होति, कित्तावता दिट्ठधम्मनिब्बानप्पत्तो होती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “रूपस्स चे भिक्खु निब्बिदाय विरागाय निरोधाय धम्मं देसेति, “धम्मकथिको भिक्खू”ति अलं वचनाया”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सीलवन्तसुत्त, सुतवन्तसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि संगीतं सीलवन्तसुत्तञ्च सुतवन्तसुत्तञ्च कत्थं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — बाराणसियं भन्ते आयस्मन्तं महाकोट्टिकं आरब्भ आयस्मता सारिपुत्तथेरेन धम्मसेनापतिना भासितं । आयस्मा भन्ते महाकोट्टिको सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुड्डितो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच “सीलवतावुसो सारिपुत्त भिक्खुना कतमे धम्मा योनिसो मनसिकातब्बा । सुतावतावुसो सारिपुत्त भिक्खुना कतमे धम्मा योनिसो मनसिकातब्बा”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “सीलवतावुसो कोट्टिक भिक्खुना, सुतावतावुसो कोट्टिक भिक्खुना पञ्चुपादानक्खन्धा अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आबाधतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो योनिसो मनसिकातब्बा”ति एवमादिना आयस्मता सारिपुत्तथेरेन धम्मसेनापतिना भासितं ।

राधसंयुत्त

सत्तसुत्त

पुच्छा — राधसंयुत्ते पनावुसो दुतियं सत्तसुत्तं भगवता कत्थं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तं राधत्थेरं आरब्भ भासितं । आयस्मा भन्ते राधत्थेरो भगवन्तं एतदवोच “सत्तो सत्तोति भन्ते वुच्चति, किन्तावता नु खो भन्ते सत्तोति वुच्चती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “रूपे खो राध यो छन्दो यो रागो या नन्दी या तण्हा, तत्र सत्तो तत्र विसत्तो, तस्मा सत्तोति वुच्चती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

दिट्ठिसंयुत्त

सोअत्तासुत्त

पुच्छा — दिट्ठिसंयुत्ते पनावुसो ततियं संगीतं सोअत्ता सुत्तं भगवता कत्थं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “किस्मिं नु खो भिक्खवे सति किं उपादाय किं अभिनिविस्स एवं दिट्ठि उप्पज्जति सो अत्ता सो लोको सो पेच्च भविस्सामि निच्चो धुवो सस्सतो अविपरिणामधम्मो”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

नत्थिदिन्नसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पञ्चमं नत्थिदिन्नसुत्तं भगवता कत्थं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियंयेव भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “किस्मिं नु खो भिक्खवे सति किं उपादाय किं अभिनिविस्स एवं दिट्ठि उप्पज्जति नत्थि दिन्नं, नत्थि यिट्ठं, नत्थि हुतं, नत्थि सुकतदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

ओक्कन्तसंयुत्त

चक्खुसुत्त

पुच्छा — ओक्कन्तसंयुत्ते पनावुसो पठमं चक्खुसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “चक्खुं भिक्खवे अनिच्चं विपरिणामि अज्जथाभावि । सोतं । घानं । जिह्वं । कायो । मनो अनिच्चो विपरिणामी अज्जथाभावी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सारिपुत्तसंयुत्त

सुचिमुखीसुत्त

पुच्छा — सारिपुत्तसंयुत्ते पनावुसो दसमं सुचिमुखीसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते सुचिमुखिं परिब्बाजिकं आरब्भ आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं । सुचिमुखी भन्ते परिब्बाजिका आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच “किं नु खो समण अधोमुखो भुज्जसी”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “न ख्वाहं भगिनि अधोमुखो भुज्जामी”ति एवमादिना पटिक्खिपित्वा “ये हि केचि भगिनि समणब्राह्मणा वत्थुविज्जा तिरच्छानविज्जाय मिच्छाजीवेन जीविकं कप्पेन्ति, इमे वुच्चन्ति भगिनि समणब्राह्मणा अधोमुखा भुज्जन्ती”ति एवमादिना आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं ।

किं नु खो समण अधो मुखो भुज्जसि ।

न ख्वाहं भगिनि अधोमुखो भुज्जामि ।

तेन हि समण उब्भमुखो भुज्जसि ।

न ख्वाहं भगिनि उब्भमुखो भुज्जामि ।

सळायतनवग्गसंयुत्तपाळि

अज्झत्तानिच्चसुत्त, बाहिरसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन सळायतनवग्गसंयुत्ते पठमं अज्झत्तानिच्चसुत्तञ्च चतुत्थं बाहिरानिच्चसुत्तञ्च कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “चक्खुं भिक्खवे अनिच्चं, यदनिच्चं तं दुक्खं, यं दुक्खं तदनत्ता, यदनत्ता तं नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता”ति एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पज्जाय दड्ढब्ब”न्ति एवमादिनाच । “रूपा भिक्खवे अनिच्चा । यदनिच्चं तं दुक्खं, यं दुक्खं तदनत्ता, यदनत्ता तं नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता”ति च

एवमादिना भगवता भासितं ।

सब्बवग्ग

आदित्तसुत्त

पुच्छा — तत्थावुसो सब्बवग्गे छट्ठं आदित्तसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — गयायं भन्ते गयासीसे पुराणजटिलं भिक्खुसहस्सं आरब्भ “सब्बं भिक्खवे आदित्तं, किञ्च भिक्खवे सब्बं आदित्तं । चक्खु भिक्खवे आदित्तं, रूपा आदित्ता, चक्खुविज्जाणं आदित्तं, चक्खुसम्फस्सो आदित्तो, यम्पिदं चक्खुसम्फस्सपच्चया उप्पज्जति, वेदयितं सुखं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं वा, तम्पि आदित्तं । केन आदित्तं । रागगिना दोसगिना मोहगिना आदित्तं, जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि आदित्तन्ति वदामी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

मिगजालवग्ग

पठम मिगजालसुत्त

पुच्छा — मिगजालवग्गे आवुसो पठममिगजालसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तं मिगजालत्थेरं आरब्भ भासितं । आयस्मा भन्ते मिगजालत्थेरो भगवन्तं एतदवोच “एकविहारी एकविहारीति भन्ते वुच्चति, कित्तावतानुखो भन्ते एकविहारी होति, कित्तावताच पन सदुतियविहारी होती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “सन्ति खो मिगजाल चक्खुविज्जेया रूपा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया, तञ्चे भिक्खु अभिनन्दति अभिवदति अज्झोसाय तिट्ठति, तस्स तं अभिनन्दतो अभिवदतो अज्झोसाय तिट्ठतो उप्पज्जति नन्दी, नन्दिया सति सारागो होति, सारागे सति संयोगो होति, नन्दिसंयोजनसंयुत्तो खो मिगजाल भिक्खु सदुतियविहारीति वुच्चती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

पठम छफस्सायतनसुत्त

पुच्छा — तत्थेव नवमं संगीतं पठमछफस्सायतनसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “यो हि कोचि विक्खवे भिक्खु छन्नं फस्सायतनानं समुदयञ्च अत्थङ्गमञ्च अस्सादञ्च आदीनवञ्च निस्सरणञ्च यथाभूतं नप्पजानाति, अवुसितं तेन ब्रह्मचरियं, आरका सो इमस्मा धम्मविनया”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

अहं हि भन्ते छन्नं फस्सायतनानं समुदयञ्च अत्थङ्गमञ्च अस्सादञ्च आदीनवञ्च निस्सरणञ्च यथाभूतं नप्पजानामि ।

चक्खुं एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ताति समनुपस्ससि ।

नो हेतं भन्ते ।

एत्थ च ते भिक्खु चक्खु नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ताति एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पज्जाय सुदिट्ठं भविस्सति, एसेवन्तो दुक्खस्स ।

गिलानवग्ग

पठम गिलानसुत्त

पुच्छा — गिलानवग्गे पनावुसो पठमं गिलानसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अज्जतरं नवं भिक्खुं गिलानं आबाधितं दुक्खितं बाळ्हगिलानं आरब्भ भासितं । अज्जतरो भन्ते भिक्खु गिलानो आबाधिको दुक्खितो बाळ्हगिलानो भगवन्तं एतदवोच “नख्वाहं भन्ते सीलविसुद्धत्थं भगवता धम्मं देसितं आजानामी”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं तं भिक्खुं पटिपुच्छित्वा तस्स च वचनं साधुकारं दत्त्वा “रागविरागत्यो हि भिक्खु मया धम्मो देसितो, तं किं मज्जसि भिक्खु, चक्खु निच्चं वा अनिच्चं वाति । अनिच्चं भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं वा तं सुखं वाति, दुक्खं भन्ते”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

न मे भन्ते खमनीयं ।

साधु खो त्वं भिक्खु रागविरागत्यं मया धम्मं देसितं आजानासि,

छन्नवग्ग

पुण्णसुत्त

पुच्छा — छन्नवग्गे पनावुसो पञ्चमं संगीतं पुण्णसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तं पुण्णत्थेरं आरब्भ भासितं, आयस्मा भन्ते पुण्णत्थेरो भगवन्तं एतदवोच “साधु मे भन्ते भगवा संखित्तेन धम्मं देसेतु, यमहं भगवतो धम्मं सुत्वा एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरेय्य”न्ति । तस्मिं वत्थुस्मिं “सन्ति खो पुण्ण चक्खुविज्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया, तज्जे भिक्खु अभिनन्दति अभिवदति अज्झोसाय तिट्ठति, तस्स तं अभिनन्दतो अभिवदतो अज्झोसाय तिट्ठतो उप्पज्जति नन्दी, नन्दी समुदयो दुक्खसमुदयो पुण्णाति वदामी”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

पुच्छा — एवञ्चावुसो भगवा आयस्मतो पुण्णत्थेरस्स संखित्तेन ओवादं दत्त्वा कथञ्च नं पटिपुच्छि, कथञ्च सो भगवतो आरोचेसि, कथञ्चस्सायस्मतो पुण्णत्थेरस्स अभिसम्परायो अहोसि ।

विस्सज्जना — एवं खो भन्ते भगवा आयस्मतो पुण्णत्थेरस्स संखित्तेन ओवादं दत्त्वा “इमिना त्वं पुण्ण मया संखित्तेन ओवादेन ओवदितो कतमस्मिं जनपदे विहरिस्सामी”ति तं आयस्मन्तं पुण्णत्थेरं पटिपुच्छि । सो च भन्ते आयस्मा “अत्थि भन्ते सुनापरन्तो नाम जनपदो, तत्थाहं विहरिस्सामी”ति एवमादिना भगवतो आरोचेसि । सो हि भन्ते आयस्मा

सुनापरन्ते जनपदे वसित्वा तेनेव अन्तरवस्सेन तिस्सो विज्जा सच्छाकासि । तेनेव अन्तरवस्सेन परिनिब्बायि । एवं खो भन्ते तस्स आयस्मतो अभिसम्परायो अहोसि ।

सन्ति खो तस्स भगवतो सावका कायेन च जीवितेन च अट्ठीयमाना हरायमाना जिगुच्छमाना सत्थहारकं परियेसन्ति ।

सक्खिस्ससि खो त्वं पुण्ण इमिना दमूपसमेन समन्नागतो सुनापरसन्तस्मिं जनपदे वत्थुं ।

सळवग्ग

मालुक्यपुत्तसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन सळवग्गे दुतियं मालुक्यपुत्तसुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तं मालुक्यपुत्तत्थेरं आरब्भ भासितं । आयस्मा भन्ते मालुक्यपुत्तत्थेरो भगवन्तं एतदवोच “साधु मे भन्ते भगवा संखित्तेन धम्मं देसेतु, यमहं भगवतो धम्मं सुत्वा एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरेय्य”न्ति । तस्मिं वत्थुस्मिं “एत्थ दानि मालुक्यपुत्त किं दहरे भिक्खू वक्खामाति” आदिना थेरं अपसादेत्वा चेव उस्सादेत्वा च “तं किं मज्झसि मालुक्यपुत्त, ये ते चक्खुविज्जेय्या रूपा अदिट्ठा अदिट्ठपुब्बा, न च पस्ससि, न च ते होति पस्सेय्यन्ति, अत्थि ते तत्थ छन्दो वा रागो वा एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

पुच्छा — इमस्मिं च खो पनावुसो भगवता ओवादे संखित्तेन भासिते सो आयस्मा मालुक्यपुत्तत्थेरो भगवन्तं किं अवोच कथञ्चस्स भगवा अनुज्जासि । कीदिसो चस्सायस्मतो मालुक्यपुत्तत्थेरस्स धम्माभिसमयो अहोसि ।

विस्सज्जना — इमस्मिं खो भन्ते ओवादे भगवता संखित्तेन भासिते आयस्मा मालुक्यपुत्तत्थेरो भगवन्तं एतदवोच “इमस्स ख्वाहं भन्ते भगवता संखित्तेन भासितस्स वित्थारेन अत्थं आजानामि ।

रूपं दिस्वा मुट्ठा, पियं निमित्तं मनसि करोतो ।

सारत्तचित्तो वेदेति, तञ्च अज्झोस तिट्ठति ॥

तस्स वड्ढन्ति वेदना, अनेका रूपसम्भवा ।

अभिज्झा च विहेसा च, चित्तमस्सूपहज्जति ।

एवं आचिनतो दुक्खं, आरा निब्बान वुच्चति ।

पेय्याल

न सो रज्जति धम्मेसु, धम्मं जत्वा पटिस्सतो ।

विरत्तचित्तो वेदेति, तञ्च नाज्झोस तिट्ठति ॥

यथास्स जानतो धम्मं, सेवतो चापि वेदनं ।

खीयति नोपचीयति, एवं सो चरती सतो ।
एवं अपचिनतो दुक्खं, सन्तिके निब्बान वुच्चतीति ॥

इमस्स ख्वाहं भन्ते भगवता संखित्तेन भासितस्स एवं वित्थारेन अत्थं आजानामीति । भगवा च भन्ते “साधु साधु मालुक्यपुत्त, साधु खो त्वं मालुक्यपुत्त मया संखित्तेन भासितस्स वित्थारेन अत्थं आजानासी”ति साधुकारं दत्त्वा—

“रूपं दिस्वा सति मुट्ठो, पियं निमित्तं मनसि करोतो ।
सारत्तचित्तो वेदेति, तच्च अज्झोस तिट्ठती”ति—

आदिना

थेरस्स वचनं समनुज्जासि । सो च भन्ते आयस्मा मालुक्यपुत्तत्थेरो एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरन्तो नचिरस्सेव यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं पब्बजन्ति, तदनुत्तरं ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठेव धम्मो सयं अभिज्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहासि, “खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया”ति अब्भज्जासि । अज्जतरोच पनायस्मा मालुक्यपुत्तो अरहतं अहोसि । एवं खो भन्ते तस्स आयस्मतो अभिसम्परायो अहोसि ।

रूपं दिस्वा सति मुट्ठो, पियं निमित्तं मनसि करोतो ।
सारत्तचित्तो वेदेति, तच्च अज्झोस तिट्ठती ॥

पमादविहारीसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो चतुत्थं पमादविहारीसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्ध भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “पमादविहारिज्ज वो भिक्खवे देसेस्सामि अप्पमादविहारिज्ज, तं सुणाथ । कथज्ज भिक्खवे पमादविहारी होति । चक्खुन्द्रियं असंवुतस्स भिक्खवे विहरतो चित्तं ब्यासिज्जति चक्खुविज्जेय्येसु रूपेसु, तस्स ब्यासित्तचित्तस्स पामोज्जं न होति, पामोज्जे असति पीति न होति, पीतिया पस्सद्भि न होति, पस्सद्भिया असति दुक्खं होति, दुक्खिनो चित्तं न समाधियति, असमाहि ते चित्ते धम्मा न पातुभवन्ति, धम्मानं अपातुभावा पमादविहारीत्वेव सङ्खं गच्छती”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

लोककामगुणवग्ग

राहुलोवादसुत्त

पुच्छा — लोककामगुणवग्गे आवुसो अट्ठमं राहुलोवादसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्ध कथज्ज भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियंयेव भन्ते आयस्मन्तं राहुलं आरब्ध “तं किं मज्जसि राहुल, चक्खु निच्चं वा अनिच्चं वाति । अनिच्चं भन्ते । यं पनानिच्चं, दुक्खं वा तं सुखंवाति । दुक्खं भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं कल्लं नु तं समनुपस्सितुं ‘एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता’ति । नो हेतं भन्ते”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

यंनूनाहं राहुलं उत्तरिं आसवानं खये विनेय्यं ।

गणहाहि राहुल निसीदनं ।

गहपतिवग्ग

भारद्वाजसुत्त

पुच्छा — गहपतिवग्गे आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि चतुत्थं संगीतं भारद्वाजसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कोसम्बियं भन्ते राजानं उदेनं आरब्भ आयस्मता पिण्डोलभारद्वाजत्थेरेन भासितं । राजा भन्ते उदेनो आयस्मन्तं पिण्डोलभारद्वाजं एतदवोच “को नु खो भो भारद्वाज हेतु को पच्चयो, येनिमे दहरा भिक्खू सुसू काळकेसा भद्रेन योब्बनेन समन्नागता पठमेन वयसा अनिकीळिताविनो कामेसु यावजीवं परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरन्ति, अद्धानञ्च आपादेन्ती”ति । तस्मिं वत्थुस्मिं “वुत्तं खो

एतं महाराज तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन एथ तुम्हे भिक्खवे मातुमत्तीसु मातुचित्तं उपट्ठपेथ । भगनिमत्तीसु भगिनिचित्तं उपट्ठपेथ, धीतुमत्तीसु धीतुचित्तं उपट्ठपेथा”ति एवमादिना भन्ते आयस्मता पिण्डोल भारद्वाजत्थेरेन भासितं ।

वेरहच्चानिसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि दसमं संगीतं वेरहच्चानिसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कामण्डायं भन्ते वेरहच्चानिगोत्तं ब्राह्मणिं आरब्भ आयस्मता उदायित्थेरेन भासितं । वेरहच्चानीगोत्ता भन्ते ब्राह्मणी आयस्मन्तं उदायित्थेरं एतदवोच “किस्मिं नु खो भन्ते सति अरहन्तो सुखदुक्खं पज्जपेन्ति, किस्मिं असति अरहन्तो सुखदुक्खं न पज्जपेन्ती”ति । तस्मिं वत्थुस्मिं “चक्खुस्मिं खो भगिनि सति अरहन्तो सुखदुक्खं पज्जपेन्ति, चक्खुस्मिं असति अरहन्तो सुखदुक्खं न पज्जपेन्ती”ति एवमादिना भन्ते आयस्मता उदायित्थेरेन भासितं ।

देवदहवग्ग

खणसुत्त

पुच्छा — देवदहवग्गे आवुसो खणसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते देवदहे नाम सक्क्यानं निगमे सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “लाभा वो भिक्खवे, सुलद्धं वो भिक्खवे, खणो वो पटिलद्धो ब्रह्मचरियवासाया”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

समुद्भवग्ग

बाळिसिकोपमसुत्त

पुच्छा — समुद्भवग्गे पनावुसो ततियं बाळिसिकोपमसुत्तं भगवता कथं कं आरब्धं भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते जीवकम्बवने सम्बहुले भिक्खू आरब्धं “सेय्यथापि भिक्खवे बाळिसिको आमिसगतबळिसं गम्भीरे उदकरहदे पक्खिपेय्या”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

आदित्तपरियायसुत्त

पुच्छा — सळायतनवग्गसंयुत्ते समुद्भवग्गे पनावुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि संगीतं अट्ठमं आदित्तपरियायसुत्तं भगवता कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सम्बहुले भन्ते भिक्खू आरब्धं “आदित्तपरियायं वो भिक्खवे धम्मपरियायं देसेस्सामि, तं सुणाथ । कतमो च भिक्खवे आदित्तपरियायो धम्मपरियायो । वरं भिक्खवे तत्ताय अयोसलाकाय आदिताय सम्पज्जलिताय सजोतिभूताय चक्खुन्द्रियं सम्पल्लिमट्ठं, नत्वेव चक्खुविज्जेय्येसु रूपेसु अनुब्यञ्जनसो निमित्तग्गाहो”ति आदिना भगवता भासितं ।

आसीविसवग्ग

पठमदारुक्खन्धोपमसुत्त

पुच्छा — आसीविसवग्गे आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि चतुत्थं संगीतं पठमदारुक्खन्धोपमसुत्तं भगवता कथं कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कोसम्बियं भन्ते गङ्गाय नदिया तीरे सम्बहुले भिक्खू आरब्धं “पस्सथ नो तुम्हे भिक्खवे अमहं महन्तं दारुक्खन्धं गङ्गाय नदिया सोतेन वुह्मान”न्ति एवमादिना भगवता भासिता ।

उपचारवचनं

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता ओरिमतीरादीनं उपचारवचनानं अत्थो वित्थारेन विभजित्वा पकासितो ।

विस्सज्जना — ओरिमं तीरन्ति खो भिक्खु छन्नेतं अज्झत्तिकानं आयतनानं अधिवचनं । पारिमं तीरन्ति खो भिक्खु छन्नेतं बाहिरानं आयतनानं अधिवचनं । मज्झे संसीदोति खो भिक्खु नन्दिरागस्सेतं अधिवचनं । थले उस्सादोति खो भिक्खु अस्मिमानस्सेतं अधिवचनन्ति एवमादिना भन्ते भगवता तत्थ ओरिमतीरादीनं उपचारवचनानं अत्थो वित्थारेन विभजित्वा पकासितो ।

पुच्छा — इमस्मिं खो पन आवुसो सुत्ते भगवता भासिते विसेसतो कस्स कीदिसो अत्थो कथञ्च पटिलद्धो ।

विस्सज्जना — इमस्मिं भन्ते सुत्ते भगवता भासिते विसेसतो नन्दस्स गोपालकस्स पब्बज्जा च उपसम्पदा च याव अरहत्ताच विसेसतो अत्थो अधिगतो ।

लभेय्याहं भन्ते भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्यं उपसम्पदं ।

तेन हि त्वं नन्द सामिकानं गावो निय्यातेहि ।

गमिस्सन्ति भन्ते गावो वच्छगिद्धिनियो ।

किंसुकोपमसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि अट्टमं संगीतं किंसुकोपमसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते कपिलवत्थुस्मिं निग्रोधारामे अज्जतरं कारकं भिक्खुं आरब्भ भासितं । अज्जतरो भन्ते कारको भिक्खु चत्तारो खाणासवे भिक्खू जाणदस्सनविसुद्धं पुच्छित्वा असन्तुट्ठो तेसं भिक्खूनां पज्हावेय्याकरणेन येन भगवा तेनुपसङ्गमि । उपसङ्गमित्वा भगवन्तं एतदवोच “कित्तावता नु खो भन्ते भिक्खुनो दस्सनं सुविसुद्धं होती”ति । तस्मिं वत्थुस्मिं “सेय्यथापि भिक्खु पुरिसस्स किंसुको अदिट्ठपुब्बो अस्स, सो येनज्जतरो पुरिसो किंसुकस्स दस्सावी तेनुपसङ्गमेय्या”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

छप्पाणकोपमसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि दसमं संगीतं छप्पाणकोपमसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसुयेव भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ “सेय्यथापि, भिक्खवे पुरिसो अरुगतो पक्कगतो सरवनं पविसेय्या”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता असंवरो वित्थारेन विभजित्वा देसितो ।

विस्सज्जना — कथञ्च भिक्खवे असंवरो होति, इध भिक्खवे भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा पियरूपे रूपे अधिमुच्चति, अप्पियरूपे रूपे ब्यापज्जति, अनुपट्ठितकायस्सति च विहरति परित्तचेतसो । तञ्च चेतोविमुत्तिं पज्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति, यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्तीति एवमादिना भन्ते भगवता तत्थ असंवरो वित्थारेन विभजित्वा देसितो ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता संवरो विभजित्वा वित्थारेन देसितो ।

विस्सज्जना — कथञ्च भिक्खवे संवरो होति, इध भिक्खवे भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा पियरूपे रूपे नाधिमुच्चति, अप्पियरूपे रूपे न ब्यापज्जतीति, एवमादिना भन्ते भगवता तत्थ संवरो विभजित्वा वित्थारेन देसितो ।

वेदनासंयुत

ददुब्बसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन वेदनासंयुते पञ्चमं ददुब्बसुत्तं कथं कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते कपिलवत्थुस्मिं निग्रोधारामे सम्बहुले भिक्खू आरब्धं “तिस्सो इमा भिक्खवे वेदना । कतमा तिस्सो, सुखा वेदना दुक्खावेदना अदुक्खमसुखा वेदना । सुखा भिक्खवे वेदना दुक्खतो ददुब्बा, दुक्खा वेदना सल्लतो ददुब्बा, अदुक्खमसुखा वेदना अनिच्चतो ददुब्बा”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सुखा भिक्खवे वेदना दुक्खतो ददुब्बा ।

यो सुखं दुक्खतो अहस, दुक्खमद्विक्ख सल्लतो ।
अदुक्खमसुखं सन्तं, अद्विक्खनं अनिच्चतो ॥

स वे सम्मदसो भिक्खु, परिजानाति वेदना ।
सो वेदना परिञ्जाय, दिट्ठे धम्मे अनासवो ।
कायस्स भेदा धम्मदो, सङ्ख्यं नोपेति वेदगू ॥

सल्लसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो छट्ठं सल्लसुत्तं भगवता कथं कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते कपिलवत्थुस्मिं निग्रोधारामे सम्बहुले भिक्खू आरब्धं “अस्सुतवा भिक्खवे पुथुज्जनो सुखमि वेदनं वेदयति, दुक्खमि वेदनं वेदयति, अदुक्खमसुखमि वेदनं वेदयति । सुतवा भिक्खवे अरियसावको सुखमि वेदनं वेदयति, दुक्खमि वेदनं वेदयति, अदुक्खमसुखमि वेदनं वेदयति । तत्र भिक्खवे को विसेसो, को अधिप्पयासो, किं नानाकरणं सुतवतो अरियभावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेना”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

जम्बुखादकसंयुत

निब्बानपज्हासुत्त

पुच्छा — जम्बुखादकसंयुत्ते आवुसो पठमं निब्बानपज्हासुत्तं कथं कं आरब्धं किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — मगधेसु भन्ते नालकगामके जम्बुखादकं परिब्बाजकं आरब्धं आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं । जम्बुखादको भन्ते परिब्बाजको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच “निब्बानं निब्बानन्ति आवुसो सारिपुत्तं वुच्चति, कतमं नुखो आवुसो निब्बानं”न्ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “यो खो आवुसो रागक्खयो दोसक्खयो मोहक्खयो, इदं वुच्चति निब्बानं”न्ति एवमादिना आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं ।

धम्मवादीपञ्हासुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि ततियं संगीतं धम्मवादीपञ्हासुत्तं कत्थं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — मगधेसुयेव भन्ते नालकगामे जम्बुखादकं परिब्बाजकं आरब्भ आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं । जम्बुखादको भन्ते परिब्बाजको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच “के नु खो आवुसो सारिपुत्त लोके धम्मवादिनो, के लोके सुप्पटिपन्ना, के लोके सुगता”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “ये खो आवुसो रागप्पहानाय धम्मं देसेन्ति, दोसप्पहानाय धम्मं देसेन्ति, मोहप्पहानाय धम्मं देसेन्ति । ते लोके धम्मवादिनो”ति एवमादिना आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं ।

के लोके सुप्पटिपन्ना ।

के लोके सुगता ।

दुक्करपञ्हासुत्त

पुच्छा — तत्थेव पोरानकेहि धम्मसंगाहक महाथेरेहि परियोसानसुत्तभावेन संगीतं दुक्करपञ्हासुत्तं कत्थं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — मगधेसुयेव नालकगामे जम्बुखादकं परिब्बाजकं आरब्भ आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं । जम्बुखादको भन्ते परिब्बाजको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच “किं नु खो आवुसो सारिपुत्त इमस्मिं धम्मविनये दुक्कर”न्ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “पब्बज्जा खो आवुसो इमस्मिं धम्मविनये दुक्करा”ति एवमादिना आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं ।

मोग्गल्लानसंयुत्त

सक्कसुत्त

पुच्छा — मोग्गल्लानसंयुत्ते आवुसो दसमं संगीतं सक्कसुत्तं कत्थं कं आरब्भ केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — देवेसु भन्ते तावतिंसेसु सक्कं देवानमिन्दं आरब्भ “साधु खो देवानमिन्द बुद्धसरणगमनं होति, बुद्धसरणगमनहेतु खो देवानमिन्द एवमिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ती”ति एवमादिना भन्ते आयस्मता महामोग्गल्लानत्थेरेन भासितं ।

चित्तसंयुत्त

निगण्ठनाटपुत्तसुत्त

पुच्छा — चित्तसंयुक्ते आवुसो पोरणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि अट्टमं संगीतं निगण्ठनाटपुत्तसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — मच्छिकासण्डे भन्ते निगण्ठं नाटपुत्तं आरब्भ चित्तेन गहपतिना भासितं । निगण्ठो भन्ते नाटपुत्तो चित्तं गहपतिं एतदवोच “सद्वहसि त्वं गहपति समणस्स गोतमस्स अत्थि अवितक्को अविचारो समाधि, अत्थि वितक्कविचारानं निरोधो”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “न ख्वाहं एत्थ भन्ते भगवतो सद्भाय गच्छामि, अत्थि अवितक्को अविचारो समाधि, अत्थि वितक्कविचारानं निरोधो”ति एवमादिना चित्तेन गहपतिना भासितं ।

इदं भवन्तो पस्सन्तु ।

याव उजुको चायं चित्तो गहपति ।

“अहं खो भन्ते यावदेव आकङ्खामि, विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरामि” —

इदं भवन्तो पस्सन्तु ।

अचेलकस्सपसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि नवमं संगीतं अचेलकस्सपसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — तत्थेव भन्ते मच्छिकासण्डे अचेलं कस्सपं आरब्भ चित्तेन गहपतिना भासितं । अचेलो भन्ते कस्सपो चित्तं गहपतिं एतदवोच “इमेहि पन ते गहपति तिसमत्तेहि वस्सेहि अत्थि कोचि उत्तरिमनुस्सधम्मो अलमरियजाणदस्सनविसेसो अधिगतो फासुविहारो”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “गिहिनोपि सिया भन्ते अहज्झि भन्ते यावदेव आकङ्खामि, विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरामी”ति एवमादिना चित्तेन गहपतिना भासितं ।

गामणिसंयुत्त

चण्डसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन गामणिसंयुक्ते पठमं चण्डसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते चण्डं गामणिं आरब्भ भासितं । चण्डो भन्ते गामणि भगवन्तं एतदवोच “को नु खो भन्ते हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चो चण्डो चण्डोत्वेव सङ्गं गच्छति । को पन भन्ते हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चो सोरतो सोरतोत्वेव सङ्गं गच्छती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “इध गामणि एकच्चस्स रागो अप्पहीनो होति, रागस्स अप्पहीनत्ता परे कोपेन्ति, परेहि कोपियमानो कोपं पातुकरोति, सो चण्डोत्वेव सङ्गं गच्छती”ति एवमादिना भगवता

भासितं ।

खेत्तूपमसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि सत्तमं संगीतं खेत्तूपमसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — नाळन्दायं भन्ते पावारिकम्बवने असिबन्धकपुत्तं गामणिं आरब्भ भासितं । असिबन्धकपुत्तो भन्ते गामणि भगवन्तं एतदवोच “ननु भन्ते भगवा सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरतीति । एवं गामणि तथागतो सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरतीति । अथ किञ्चरहि भन्ते भगवा एकच्चानं सक्कच्चं धम्मं देसेति, एकच्चानं नो तथा सक्कच्चं धम्मं देसेती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “तेन हि गामणि तज्जेवेत्थ पटिपुच्छिस्सामि, यथा ते खमेय्य, तथा नं व्याकरेय्यासी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सङ्खधमसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहक महाथेरेहि अट्ठमं संगीतं सङ्खधमसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — नाळन्दायंयेव भन्ते पावारिकम्बवने असिबन्धकपुत्तं गामणिं निगण्ठसावकं आरब्भ भासितं । भगवा भन्ते असिबन्धकपुत्तं गामणिं निगण्ठसावकं एतदवोच “कथं नु खो गामणि निगण्ठो नाटपुत्तो सावकानं धम्मं देसेती”ति । एवं खो भन्ते निगण्ठो नाटपुत्तो सावकानं धम्मं देसेति “यो कोचि पाणं अतिपातेति, सब्बो सो आपायिको नेरयिको । (पेय्याल) यंबहुलं यंबहुलं विहरति, तेन तेन नीयती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “यंबहुलं यंबहुलञ्च गामणि विहरति, तेन तेन नीयति, एवं सन्ते न कोचि आपायिको नेरयिको भविस्सति, यथा निगण्ठस्स नाटपुत्तस्स वचन”न्ति एवं खो भगवता संखित्तेन भासितं ।

यं बहुलवाद

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता यंबहुलवादे दोसो पकासितो ।

विस्सज्जना — तं किं मज्जसि गामणि, यो सो पुरिसो पाणातिपाती रत्तिया वा दिवसस्स वा समयासमयं उपादाय कतमो बहुतरो समयो यं वासो पाणमतिपातेति । यं वा सो पाणं नातिपातेतीति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता असिबन्धकं निगण्ठनाटपुत्तस्स सावकं गामणिं पुच्छित्वा पुच्छित्वा यंबहुलवादे दोसो पकासितो ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता अनेकंस विपाककम्मस्स एकं सविपाकवादे दोसो पकासितो ।

विस्सज्जना — इध गामणि एकच्चो सत्था एवंवादी होति एवंदिट्ठि यो कोचि पाणमतिपातेति, सब्बो सो आपायिको नेरयिकोति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता अनेकंस कम्मविपाकस्स एकंसविपाकवादे दोसो वित्थारेत्वा पकासितो ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता यथाधम्मसासने गुणोविभजित्वा पकासितो ।

विस्सज्जना — इध पन गामणि तथागतो लोके उप्पज्जति अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरोपुरिस दम्मसारथि सत्थादेवमनुस्सानं बुद्धो भगवा, सो अनेकपरियायेन पाणातिपातं गरहति विगरहति । “पाणातिपाता विरमथा”ति चाहाति एवमादिना भन्ते भगवता तत्थ यथाधम्मसासने गुणो वित्थारेत्वा पकासितो ।

भद्रकसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि एकादसमं संगीतं भद्रकसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — मल्लेसु भन्ते उरुवेलकप्पेनाम मल्लानं निगमे भद्रकं गामणिं आरब्भ भासितं । भद्रको भन्ते गामणि भगवन्तं एतदवोच “साधु मे भन्ते भगवा दुक्खस्स समुदयञ्च अत्थङ्गमञ्च देसेतू”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “अहञ्चे ते गामणि अतीतमद्धानं आरब्भ दुक्खस्स समुदयञ्च अत्थङ्गमञ्च देसेय्यं ‘एवं अहोसि अतीतमद्धानं’न्ति । तत्र ते सिया कङ्ख्हा सिया विमती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

साधु मे भन्ते भगवा दुक्खस्स
समुदयञ्च अत्थङ्गमञ्च देसेतु—

“तं किं मज्जसि गामणि, अत्थि उरुवेलकप्पे मनुस्सा” —

रासियसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन गामणिसंयुत्ते द्वादसमं संगीतं रासियसुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — मल्लेसु भन्ते उरुवेलकप्पेनाम मल्लानं निगमे रासियं गामणिं आरब्भ भासितं । रासियो भन्ते गामणि भगवन्तं उपसङ्गमित्वा एतदवोच “सुतं मे भन्ते ‘समणो गोतमो सब्बं तपं गरहति, सब्बं तपस्सिं लूखजीविं एकंसेन उपवदति उपक्कोसती’”ति । ये ते भन्ते एवमाहंसु ‘समणो गोतमो सब्बं तपं गरहति, सब्बं तपस्सिं लूखजीविं एकंसेन उपवदति उपक्कोसती’”ति । कच्चि ते भन्ते भगवतो वुत्तवादिनो, न च भगवन्तं अभूतेन अब्भाचिक्खन्ति, धम्मस्स चानुधम्मं ब्याकरोन्ती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं ये ते गामणि एवमाहंसु “समणो गोतमो सब्बं तपं गरहति, सब्बं तपस्सिं लूखजीविं एकंसेन उपवदति उपक्कोसती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता गरहितब्बागरहितब्बा कामभोगिनो वित्थारेन विभजित्वा पकासिता ।

विस्सज्जना — तयो खो मे गामणि कामभोगिनो सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं । कतमे तयो । इध गामणि एकच्चो कामभोगी अधम्ममेन भोगे परियेसति साहसेन, अधम्ममेन भोगे परियेसित्वा साहसेन न अत्तानं सुखेति न पीणेति, न संविभजति न पुज्जानि करोतीति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता गरहितब्बागरहितब्बा कामभोगिनो वित्थारेन विभजित्वा पकासिता ।

पुच्छा — कथञ्चावुसो तत्थ भगवता गरहितब्बागरहितब्बा तपस्सिनो लूखजीविनो वित्थारेन विभजित्वा पकासिता ।

विस्सज्जना — तयो मे गामणि तपस्सिनो लूखजीविनो सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं । कतमे तयो । इध गामणी एकच्चो तपस्सी लूखजीवी सद्धा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो होति “अप्पेव नाम कुसलं धम्मं अधिगच्छेय्यं, अप्पेव नाम उत्तरिमनुस्सधम्मा अलमरियजाणदस्सनविसेसं सच्छिकरेय्य”न्ति, सो अत्तानं आतापेति परितापेति, कुसलञ्च धम्मं नाधिगच्छति, उत्तरि च मनुस्सधम्मा अलमरियजाणदस्सनविसेसं न सच्छिकरोतीति एवमादिना भन्ते तत्थ भगवता गरहितब्बागरहितब्बा तपस्सिनो लूखजीविनो वित्थारेन विभजित्वा पकासिता ।

अब्बाकतसंयुत्त

खेमासुत्त

पुच्छा — अब्बाकतसंयुत्ते पनावुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहक महाथेरेहि पठमं संगीतं खेमासुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं । कथञ्च तं भगवतापि पुन भासितं ।

विस्सज्जना — अन्तरा च भन्ते सावत्थिं अन्तरा च साकेतं तोरणवत्थुस्मिं पदेसे राजानं पसेनदिं कोसलं आरब्भ खेमाय भिक्खुनिया भासितं । राजा भन्ते पसेनदि कोसलो येन खेमा भिक्खुनी तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि, एकमन्तं निसिन्नो खो भन्ते राजा पसेनदिकोसलो खेमं भिक्खुनिं एतदवोच “किं नुखो अय्ये होति तथागतो परंमरणा”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “अब्बाकतं खो एतं महाराज भगवता होति तथागतो परं मरणा”ति एवमादिना खेमाय भिक्खुनिया भासितं । भगवता च भन्ते अपरेन समयेन रज्जा पसेनदिकोसलेन पुट्ठेन एवमेव पुन भासितं ।

किं पनय्ये नहोति तथागतो परं मरणा ।

कुतूहलसालासुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि नवमं संगीतं कुतूहलसालासुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — वेसालियं भन्ते वच्छगोत्तं परिब्बाजकं आरब्भ भासितं । वच्छगोत्तो भन्ते परिब्बाजको भगवन्तं उपसङ्कमित्वा “पुरिमानि भो गोतम दिवसानि पुरिमतरानि सम्बहुलानं नानातिथियानं समणब्राह्मणानं परिब्बाजकानं कुतूहलसालायं सन्निसिन्नानं सन्निपतितानं अयमन्तरकथा उदपादी”ति एवमादिकं वचनं अवोच । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “अलज्झि ते वच्छ कङ्घितुं, अलं विचिकिच्छितुं । कङ्घनीये च पन ते ठाने विचिकिच्छा उप्पन्ना”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

महावग्गसंयुत्तपाळि

अविज्जावग्ग

उपडुसुत्त

पुच्छा — महावग्गसंयुत्ते पनावुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि दुतियं संगीतं उपडुसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते सक्करे नाम सक्क्यानं निगमे आयस्मन्तं आनन्दत्थेरं आरब्भ भासितं । आयस्मा भन्ते आनन्दत्थेरो भगवन्तं एतदवोच “उपडुमिदं भन्ते ब्रह्मचरियं यदिदं कल्याणमित्तता कल्याणसहायता कल्याणसम्पवङ्कता”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “मा हेवं आनन्द, मा हेवं आनन्द, सकलमेविदं आनन्द ब्रह्मचरियं यदिदं कल्याणमित्तता कल्याणसहायता कल्याणसम्पवङ्कता”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

ममं हि आनन्द कल्याणमित्तं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति ।

बोज्झङ्गसंयुत्त

कुण्डलियसुत्त

पुच्छा — बोज्झङ्गसंयुत्ते पनावुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि छट्ठं संगीतं कुण्डलियसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — साकेते भन्ते अज्जनवने मिगदाये कुण्डलियं परिब्बाजकं आरब्भ भासितं । कुण्डलियो भन्ते परिब्बाजको भगवन्तं उपसङ्कमित्वा “अहमस्मि भो गोतम आरामनिस्सयी परिसावचरो, तस्स मय्हं भो गोतम पच्छाभत्तं भुत्तपातरासस्स अयमाचारो होति आरामेन आरामं उय्यानेन उय्यानं अनुचङ्कमामि अनुविचरामि, सो तत्थ पस्सामि एके समणब्राह्मणे इतिवादप्पमोक्खानिसंसज्जेव कथं कथन्ते उपारम्भानिसंसज्ज, भवं पन गोतमो किमानिसंसो विहरती”ति एतं वचनं अवोच । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “विज्जाविमुत्तिफलानिसंसो खो कुण्डलिय तथागतो विहरती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

पठम गिलानसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता जानता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन बोज्झङ्गसंयुत्ते दुतिये गिलानवग्गे पठमगिलानसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते पिप्पलिगुहायं आयस्मन्तं महाकस्सपत्थेरं आरब्भ भासितं । आयस्मा भन्ते महाकस्सपत्थेरो पिप्पलिगुहायं विहरति आबाधिको दुक्खितो बाळ्हगिलानो । अथ खो भन्ते भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुड्डितो येनायस्मा महाकस्सपो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पज्जत्ते आसने निसीदि, निसज्ज खो भगवा आयस्मन्तं महाकस्सपं एतदवोच— “कच्चि ते कस्सप खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चि दुक्खा वेदना पटिक्कमन्ति नो अभिक्कमन्ति, पटिक्कमोसानं पज्जायति नो अभिक्कमोति । न मे भन्ते खमनीयं न यापनीयं, बाळ्हा मे दुक्खा वेदना अभिक्कमन्ति नो पटिक्कमन्ति, अभिक्कमोसानं पज्जायति नो पटिक्कमो”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “सत्तिमे कस्सप बोज्झङ्गा मया सम्मदक्खाता भाविता बहुलीकता अभिज्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तन्ती”ति एवमादिना भगवता

भासितं ।

उदायिसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो ततिये उदायिवग्गे पोरणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि दसमं संगीतं उदायिसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सुम्भेसु भन्ते सेतकेनाम सुम्भानं निगमे आयस्मन्तं उदायित्थेरं आरब्ध भासितं । आयस्मा भन्ते उदायित्थेरो भगवन्तं उपसङ्कमित्वा “अच्छरियं भन्ते, अब्भुतं भन्ते, याव बहुकतञ्च मे भन्ते भगवति पेमञ्च गारवो च हिरी च ओत्तप्पञ्चाति एवमादिकं वचनं अवोच । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “साधु साधु उदायि एसो हि ते उदायि मग्गो पटिलद्धो । यो ते भावितो बहुलीकतो, तथा तथा विहरन्तं तथत्ताय उपनेस्सति, यथा त्वं ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया’ति पजानिस्सती”ति । एवं खो भगवता भासितं ।

सतिपट्टानसंयुत्त

सतिसुत्त

पुच्छा — सतिपट्टानसंयुत्ते आवुसो पोरणकेहि धम्मसंगाहक महाथेरेहि दुतियं संगीतं सतिसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — वेसालियं भन्ते अम्बपालिवने सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “सतो भिक्खवे भिक्खु विहरेय्य सम्पजानो अयं वो अम्हाकं अनुसासनी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सालसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि चतुत्थं संगीतं सालसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कोसलेसु भन्ते सालायनाम केसलानं ब्राह्मणगामे सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “ये ते भिक्खवे भिक्खू नवा अचिरपब्बजिता अधुनागता इमं धम्मविनयं, ते वो भिक्खवे भिक्खू चतुन्नं सतिपट्टानानं भावनाय समादपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्ठापेतब्बा”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

सकुणग्विसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि छट्ठं संगीतं सकुणग्विसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “भूतपुब्बं भिक्खवे सकुणग्वि लापं सकुणं सहसा अज्झप्पत्ता अग्गहेसि । अथ खो भिक्खवे लापो सकुणो सकुणग्विया हरियमानो एवं परिदेवसि मयमेवम्ह अलक्खिका, मयं

अप्पपुज्जा, ये मयं अगोचरे चरिम्ह परविसये, सचेज्ज मयं गोचरे चरेय्याम सके पेत्तिके विसये, न म्याहं सकुणग्घि अलं अभविस्स यदिदं युद्धाया’ति एवमादिना भगवता भासितं ।

मयमेवम्ह अलक्खिका, मयं अप्पपुज्जा ।

को पन ते लाप गोचरो सको पेत्तिको विसयो ।

यदिदं नङ्गलकट्टकरणं लेडुट्ठानं ।

एहि खो दानि मे सकुणग्घि, एहि खो दानि मे सकुणग्घि,

(दारुगुळोविय विनिवत्तित्वा तस्सेव लेडुस्स अन्तरे पच्चुपादि । अट्ठकथा)

एवज्झि तं भिक्खवे होति यो अगोचरे चरति परविसये ।

तस्मातिह भिक्खवे मा अगोचरे चरित्थ परविसये ।

गोचरे भिक्खवे चरथ सके पेत्तिके विसये ।

गोचरे भिक्खवे चरतं सके पेत्तिके विसये न लच्छति मारो ओतारं, न लच्छति मारो आरम्मणं ।

भिक्खुनुपस्सयसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि दसमं संगीतं भिक्खुनुपस्सयसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तं आनन्दत्थेरं आरब्भ भासितं । आयस्मा भन्ते आनन्दो यावत्तको अहोसि भिक्खुनीहि सद्धि कथासल्लापो तं सब्बं भगवतो आरोचेसि । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “एवमेतं आनन्द, एवमेतं आनन्द, योहि कोचि आनन्द भिक्खु वा भिक्खुनी वा चतूसु सतिपट्टानेसु सुप्पतिट्ठितचित्तो विहरति, तस्सेतं पाटिकङ्खं उळारं पुब्बेनापरं विसेसं सज्जानिस्सती’ति एवमादिना भगवता भासितं ।

चुन्दसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो दुतिये नालन्दवग्गे पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि ततियं संगीतं चुन्दसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तयेव आनन्दत्थेरं आरब्भ भासितं । आयस्मा भन्ते आनन्दत्थेरो चुन्देन समणुद्देसेन सद्धि येन भगवा तेनुपसङ्कमि । उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो भन्ते आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच “अयं भन्ते चुन्दो समणुद्देसो एवमाह ‘आयस्मा भन्ते सारिपुत्तो परिनिब्बुतो,

इदमस्स पत्तचीवर'न्ति । अपि च मे भन्ते मधुरकजातो विय कायो, दिसापि मे न पक्खायन्ति, धम्मापि मं नप्पटिभन्ति 'आयस्मा सारिपुत्तो परिनिब्बुतो'ति सुत्वा'ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं "किं नु खो ते आनन्द सारिपुत्तो सीलक्खन्धं वा आदाय परिनिब्बुतो, समाधिक्खन्धं वा, पज्जाक्खन्धं वा, विमुत्तिक्खन्धं वा, विमुत्तिजाणदस्सनक्खन्धं वा आदाय परिनिब्बुतो"ति एवमादिना भगवता भासितं ।

अयं भन्ते चुन्दोसमणुद्देशो एवमाह ।

तस्मातिहानन्द अत्तदीपा विहरथ अत्तसरणा अनज्जसरणा धम्मदीपा धम्मसरणा अनज्जसरणा ।

बाहियसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि पच्चमं संगीतं बाहियसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते आयस्मन्तं बाहियं आरब्ध भासितं । आयस्मा भन्ते बाहियो भगवन्तं एतदवोच "साधु मे भन्ते भगवा संखित्तेन धम्मं देसेतु, यमहं भगवतो धम्मं सुत्वा एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरेय्य'न्ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं "तस्मातिह त्वं बाहिय आदिमेव विसोधेहि कुसलेसु धम्मेसु । को चादिकुसलानं धम्मानं, सीलञ्च सुविसुद्धं दिट्ठिच उजुका"ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सीलट्ठितिवग्ग

चिरट्ठितिसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो ततिये सीलट्ठितिवग्गे पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि दुतियं संगीतं चिरट्ठितिसुत्तं कथं कं आरब्ध किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — पाटलिपुत्ते भन्ते आयस्मन्तं भद्दं आरब्ध आयस्मता आनन्दत्थेरेन धम्मभण्डागारिकेन भासितं । आयस्मा भन्ते भद्दो सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच "को नु खो आवुसो आनन्द हेतु को पच्चयो, येन तथागते परिनिब्बुते सद्धम्मो न चिरट्ठितिको होति, को पनावुसो आनन्द हेतु को पच्चयो, येन तथागते परिनिब्बुते सद्धम्मो चिरट्ठितिको होती"ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं "साधु साधु आवुसो भद्द, भद्दको खो ते आवुसो भद्द उम्मङ्गो"ति एवमादिना आयस्मता आनन्दत्थेरेन धम्मभण्डागारिकेन भासितं ।

भद्दको ते आवुसो भद्द उम्मङ्गो ।

"चतुन्नं खो आवुसो सतिपट्टानानं अभावितत्ता अबहुलीकतत्ता तथागते परिनिब्बुते सद्धम्मो न चिरट्ठितिको होती"

—

सिरिवड्डसुत्त

पुच्छा — तस्सावुसो भगवता अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पावचनसमुदयभूताय महावग्गपाळिया सतिपट्टानसंयुते सीलट्ठितिवग्गे नवमं सिरिवट्ठसुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते सिरिवट्ठं गहपतिं आरब्भ आयस्मता आनन्दत्थेरेन धम्मभण्डागारिकेन भासितं । सिरिवट्ठो भन्ते गहपति आबाधिको होति दुक्खितो बाळ्हगिलानो । अथखो भन्ते आयस्मा आनन्दो येनसिरिवट्ठस्स गहपतिस्स निवेसनं तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा पञ्चत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो आयस्मा आनन्दो सिरिवट्ठं गहपतिं एतदवोच “कच्चि ते गहपति खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चि दुक्खा वेदना पटिक्कमन्ति नो अभिक्कमन्ति, पटिक्कमोसानं पञ्जायति नो अभिक्कमो”ति । न मे भन्ते खमनीयं, न यापनीयं, बाळ्हा मे दुक्खा वेदना अभिक्कमन्ति नो पटिक्कमन्ति, अभिक्कमोसानं पञ्जायति नो पटिक्कमो”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “तस्मातिह ते गहपति एवं सिक्खितब्बं ‘काये कायानुपस्सी विहरिस्सामि आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झा दोमनस्सं । वेदनासु । चित्ते । धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरिस्सामि आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झा दोमनस्सं’न्ति । एवञ्चि ते गहपति सिक्खितब्बं”न्ति । एवं खो आयस्मता आनन्दत्थेरेन धम्मभण्डागारिकेन भासितं ।

इद्धिपादसंयुत्त

मोग्गल्लानसुत्त

पुच्छा — इद्धिपादसंयुत्ते आवुसो चतुत्थं मोग्गल्लानसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ भासितं । सम्बहुला भन्ते भिक्खू हेट्ठामिगारमातुपासादे विहरन्ति उद्धता उन्नळा चपला मुखरा विकिण्णवाचा मुट्ठस्सतिनो असम्पजाना असमाहिता भन्तचित्ता पाकतिन्द्रिया । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं ते भिक्खू संवेजेत्वा “किं नु तुम्हे भिक्खवे संविग्गा लोमहट्ठजाता एकमन्तं ठिता”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत भो ।

निवातञ्च वत ।

अयञ्च मिगारमातुपासादो गम्भीरनेमो ।

तुम्हेव खो भिक्खवे संवेजेतुकामेन मोग्गल्लानेन भिक्खुना पादङ्गुट्ठकेन मिगारमातुपासादो सङ्कम्पितो सम्पकम्पितो सम्पधालितो ।

तं किं मज्जथ भिक्खवे, कतमेसं धम्मानं भावितत्ता बहुलीकतत्ता मोग्गल्लानो भिक्खु एवं महिद्धिको एवं महानुभावो ।

अनुरुद्धसंयुत्त

बाळहगिलानसुत्त

पुच्छा — अनुरुद्धसंयुत्ते आवुसो पोरणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि दसमं संगीतं बाळहगिलानसुत्तं कथं कं आरब्धं किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध आयस्मता अनुरुद्धत्थेरेन भासितं । सम्बहुला भन्ते भिक्खू आयस्मन्तं अनुरुद्धं आबाधिकं दुक्खितं बाळहगिलानं एतदवोचुं “कतमेनायस्मतो अनुरुद्धस्स विहारेन विहरतो उप्पन्ना सारीरिका दुक्खा वेदना चित्तं न परियादाय तिष्ठन्ती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “चतूसु खो मे आवुसो सतिपट्टानेसु सुप्पतिट्ठितचित्तस्स विहरतो उप्पन्ना सारीरिका दुक्खा वेदना चित्तं न परियादाय तिष्ठन्ती”ति एवमादिना आयस्मता अनुरुद्धत्थेरेन भासितं ।

आनापानसंयुत्त

महाकप्पिनसुत्त

पुच्छा — आनापानसंयुत्ते आवुसो पोरणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि सत्तमं संगीतं महाकप्पिनसुत्तं भगवता कथं कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “पस्सथ नो तुम्हे भिक्खवे एतस्स भिक्खुनो कायस्स इज्जितत्तं वा फन्दितब्बं वा”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

इच्छानङ्गलसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो दुतियवग्गे पठमं इच्छानङ्गलसुत्तं भगवता कथं कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — इच्छानङ्गले भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “सचे खो भिक्खवे अज्जतिथिया परिब्बाजका एवं पुच्छेय्युं ‘कतमे नावुसो विहारेन समणो गोतमो वस्सावासं बहुलं विहासी’ति । एवं पुट्ठा तुम्हे भिक्खवे तेसं अज्जतिथियानं परिब्बाजकानं एवं ब्याकरेय्याथ आनापानस्सतिसमाधिना खो आवुसो भगवा वस्सावासं बहुलं विहासी”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

सोतापत्तिसंयुत्त

चक्कवत्तिराजसुत्त

पुच्छा — सोतापत्तिसंयुत्ते आवुसो पोरणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि पठमं संगीतं चक्कवत्तिराजसुत्तं भगवता कथं कं आरब्धं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “किञ्चापि भिक्खवे राजा चक्कवत्ती चतुन्नं दीपानं इस्सरियाधिपच्चं रज्जं कारेत्वा कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति देवानं तावतिसानं सहब्यतं, सो तत्थ

नन्दने वने अच्छरासङ्गपरिवृतो दिब्बेहि च पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गीभूतो परिचारेति सो चतूहि धम्मोहि असमन्नागतो, अथ खो सो अपरिमुत्तोव निरया, अपरिमुत्तो तिरच्छानयोनिया, अपरिमुत्तो पेत्तिविसया, अपरिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता”ति एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

दीघावु उपासकसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि ततियं संगीतं दीघावुउपासकसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — राजगहे भन्ते दीघावुं उपासकं आरब्भ भासितं । भगवा भन्ते दीघावुं उपासकं आबाधिकं दुक्खितं बाळ्हगिलानं एतदवोच “कच्चि ते दीघावु खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चि दुक्खा वेदना पटिक्कमन्ति नो अभिक्कमन्ति, पटिक्कमोसानं पज्जायति नो अभिक्कमो”ति । न मे भन्ते खमनीयं, न यापनीयं बाळ्हा मे दुक्खा वेदना अभिक्कमन्ति नो पटिक्कमन्ति, अभिक्कमोसानं पज्जायति नो पटिक्कमोति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “तस्मातिह ते दीघावु एवं सिक्खितब्बं बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो भविस्सामी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

यानिमानि भन्ते भगवता चत्तारि सोतापत्तियङ्गानि देसितानि, संविज्जन्ते ते धम्मा मयि—

तस्मातिह त्वं दीघावु इमेसु चतूसु सोतापत्तियङ्गेषु पतिट्ठाय छ विज्जाभागिये धम्मे उत्तरि भावेय्यासि—

मा त्वं तात दीघावु एवं मनसाकासि ।

इङ्ग त्वं तात दीघावु यदेव ते भगवा आह, तदेव त्वं साधुकं मनसिकरोहि ।

पण्डितो भिक्खवे दीघावु उपासको ।

पच्चपादि धम्मस्सानुधम्मं ।

न च मं धम्माधिकरणं विहेठेसि ।

दीघावु भिक्खवे उपासको पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखया ओपपातिको तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।

वेळुद्वारेय्यसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो भगवता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन सोतापत्तिसंयुत्ते सत्तमं संगीतं वेळुद्वारेय्यसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कोसलेसु भन्ते वेळुद्वारे नाम कोसलानं ब्राह्मण गामे वेळुद्वारेय्यके ब्राह्मणगहपतिके आरब्भ भासितं ।

वेळुद्वारेय्यका भन्ते ब्राह्मणगहपतिका भगवन्तं एतदवोचुं “मयं भो गोतम एवंकामा एवंछन्दा एवंअधिप्पाया पुत्तसम्बाधसयनं अज्झावसेय्याम...पे०... जातरूपरजतं सादियेय्याम, कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जेय्याम, तेसं नो भवं गोतमो अम्हाकं एवंकामानं एवंछन्दानं एवंअधिप्पायानं तथा दम्मं देसेतु, यथा मयं पुत्तसम्बाधसयनं अज्झावसेय्याम...पे०... कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जेय्याम”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “अत्तूपनायिकं वो गहपतयो धम्मपरियायं देसेस्सामि, तं सुणाथ साधुकं मनसि करोथ, भासिस्सामी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सरणानिवग्ग

पठम महानामसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो ततिये सरणानिवग्गे पोराणकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि पठमं संगीतं पठममहानामसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते कपिलवत्थुस्मिं निग्रोधारामे महानामं सक्कं आरब्भ भासितं । महानामो भन्ते सक्को भगवन्तं एतदवोच “इदं भन्ते कपिलवत्थु इद्धज्जेव फीतञ्च बाहुज्जं आकिण्णमनुस्सं सम्बाधब्बूहं, सो ख्वाहं भन्ते भगवन्तं वा पयिरुपासित्वा मनोभावनीये वा भिक्खू सायन्हसमयं कपिलवत्थुं पविसन्तो भन्तेनपि हत्थिना समागच्छामि, भन्तेनपि अस्सेन समागच्छामि, भन्तेनपि रथेन समागच्छामि, भन्तेनपि सकटेन समागच्छामि, भन्तेनपि पुरिसेन समागच्छामि, तस्स मय्हं भन्ते तस्मिं समये मुस्सतेव भगवन्तं आरब्भ सति, मुस्सति धम्मं आरब्भ सति, मुस्सति सङ्गं आरब्भ सति, तस्स मय्हं भन्ते एवं होति इमहि चाहं समये कालं करेय्यं, का मय्हं गति, को अभिसम्परायो”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “मा भायि महानाम, मा भायि महानाम, अपापकं ते मरणं भविस्सति अपापिका कालं किरिया”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

दुतिय सरणानिसक्कसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो धम्मसंगाहकमहाथेरेहि पञ्चमं संगीतं दुतियसरणानिसक्कसुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते कपिलवत्थुस्मिं निग्रोधारामे महानामंयेव सक्कं आरब्भ भासितं ।

महानामो भन्ते सक्को भगवन्तं एतदवोच “इध भन्ते सरणानि सक्को कालङ्कतो, सो भगवता ब्याकतो ‘सोतापन्नो अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो’ति । तत्र सुदं भन्ते सम्बहुला सक्का सङ्गम्म समागम्म उज्जायन्ति खीयन्ति विपाचेन्ति ‘अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत

भो, एत्थ दानि को न सोतापन्नो भविस्सति, यत्र हि नाम सरणानि सक्को कालङ्कतो, सो भगवता ब्याकतो ‘सोतापन्नो अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो’ति, सरणानि सक्को सिक्खाय अपरिपूरकारी अहोसी”ति तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “यो सो महानाम दीघरत्तं उपासको बुद्धं सरणं गतो, धम्मं सरणं गतो, सङ्गं सरणं गतो, सो कथं विनिपातं गच्छेय्या”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

पठम अनाथपिण्डिकसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि छट्ठं संगीतं पठमअनाथपिण्डिकसुत्तं कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं केन कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते अनाथपिण्डिकं गहपतिं आरब्भ आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं ।

आयस्मा भन्ते सारिपुत्तत्थेरो आयस्मता आनन्दत्थेरेन पच्छासमणेन सद्धिं येन अनाथपिण्डिकस्स गहपतिस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पज्जत्ते आसने निसीदि, निसज्ज खो आयस्मा सारिपुत्तो अनाथपिण्डिकं गहपतिं आबाधिकं दुक्खितं बाळहगिलानं एतदवोच “कच्चि ते गहपति खमनीयं कच्चि यापनीयं, कच्चि दुक्खा वेदना पटिक्कमन्ति, नो अभिक्कमन्ति, पटिक्कमोसानं पज्जायति, नो अभिक्कमो”ति, न मे भन्ते खमनीयं, न यापनीयं, बाळहा मे दुक्खा वेदना अभिक्कमन्ति, नो पटिक्कमन्ति, अभिक्कमोसानं पज्जायति, नो पटिक्कमोति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “यथा रूपेण खो गहपति बुद्धे अप्पसादेन समन्नागतो अस्सुतवा पुथुज्जनो कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं नियरं उपपज्जति तथारूपो ते बुद्धे अप्पसादो नत्थि, अत्थि च खो ते गहपति बुद्धे अवेच्चप्पसादो ‘इतिपि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो...पे०... भगवा’ति तञ्च पन ते बुद्धे अवेच्चप्पसादं अत्तनि समनुपस्सतो ठानसो वेदना पटिप्पस्सम्भेय्या”ति एवमादिना आयस्मता सारिपुत्तत्थेरेन धम्मसेनापतिना भासितं ।

यस्स सद्धा तथागते, अचला सुप्पतिट्ठिता ।
सीलञ्च यस्स कल्याणं, अरियकन्तं पसंसितं ॥

सङ्खे पसादो यस्सत्थि, उजुभूतञ्च दस्सनं ।
अदलिहोति तं आहु, अमोघं तस्स जीवितं ॥

तस्मा सद्धञ्च सीलञ्च, पसादं धम्मदस्सनं ।
अनुयुज्जेथ मेधावी, सरं बुद्धानसासनं ॥

पुज्जाभिसन्दवग्ग

महानामसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पुज्जाभिसन्दवग्गो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि सत्तमं संगीतं महानामसुत्तं भगवता कत्थ कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते कपिलवत्थुस्मिं महानामं सक्कं आरब्भ भासितं ।

महानामो भन्ते सक्को भगवन्तं एतदवोच “कित्तावता नु खो भन्ते उपासको होती”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “यतो खो महानाम बुद्धं सरणं गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति, सङ्घं सरणं गतो होती”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

कित्तावता नु खो भन्ते उपासको होति ।

काळिगोधसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि नवमं संगीतं काळिगोधसुत्तं भगवता कथं कं कारब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते काळिगोधं नाम साकियाणि आरब्भ “चतूहि खो गोधे धम्मोहि समन्नागता अरियसाविका सोतापन्ना होति अविनिपातधम्मा नियता सम्बोधिपरायणा”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

लाभा ते गोधे, सुलब्धं ते गोधे, सोतापत्तिफलं तया गोधे —

नन्दियसक्कसुत्त

पुच्छा — तेनावुसो जानता...पे०... सम्मासम्बुद्धेन सोतापत्तिसंयुत्ते पुज्जाभिसन्दवग्गे दसमं नन्दियसक्कसुत्तं कथं कं आरब्भ किस्मिं वत्थुस्मिं कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सक्केसु भन्ते कपिलवत्थुस्मिं निग्रोधारामे नन्दियं सक्कं आरब्भ भासितं । नन्दियो भन्ते सक्को भगवन्तं एतदवोच “यस्सेव नु खो भन्ते अरियसावकस्स चत्तारि सोतापत्तियङ्गानि सब्बेन सब्बं सब्बथासब्बं नत्थि, स्वेव नु खो भन्ते अरियसावको पमादविहारी”ति । तस्मिं भन्ते वत्थुस्मिं “यस्स खो नन्दिय चत्तारि सोतापत्तियङ्गानि सब्बेनसब्बं सब्बथासब्बं नत्थि, तमहं बाहिरो पुत्थुज्जनपक्खे ठितोति वदामी”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

सच्चसंयुत्त

तिरच्छानकथासुत्त

पुच्छा — सच्चसंयुत्ते आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगायकमहाथेरेहि दसमं संगीतं तिरच्छानकथासुत्तं भगवता कथं कं आरब्भ कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्भ मा भिक्खवे अनेकविहितं तिरच्छानकथं कथेय्याथ । सेय्यथिदं, राजकथं चोरकथं महामत्तकथं सेनाकथं भयकथं युद्धकथं अन्नकथं पानकथं वत्थकथं सयनकथं एवमादिना भन्ते भगवता भासितं ।

इदं दुक्खन्ति कथेय्याथ ।

तस्मातिह भिक्खवे इदं दुक्खन्ति योगो करणीयो...पे०... अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदाति योगो करणीयो ।

धम्मचक्कपवत्तनसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो धम्मचक्कपवत्तनवग्गे पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि पठमं संगीतं

धम्मचक्कपवत्तनसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — बाराणसियं भन्ते इसिपत्तने मिगदाये पञ्चवगिये भिक्खू आरब्ध “द्वे मे भिक्खवे अन्ता पब्बजितेन नसेवितब्बा । कतमे द्वे, यो चायं कामेसु कामसुखल्लिकानुयोगो हीनो गम्मो पोथुज्जनिको अनरियो अनत्थसंहितो, यो चायं अत्तकिलमथानुयोगो दुक्खो अनरियो अनत्थसंहितो, एते खो भिक्खवे उभो अन्ते अनुपगम्म मज्झिमापटिपदा तथागतेन अभिसम्बुद्धा”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

आसवक्खयसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो कोटिगामवग्गे पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि पञ्चमं संगीतं आसवक्खयसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — सावत्थियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “जानतोहं भिक्खवे पस्सतो आसवानं खयं वदामि, नो अजानतो अपस्सतो । किञ्च भिक्खवे जानतो पस्सतो आसवानं खयो होति, इदं दुक्खन्ति भिक्खवे जानतो पस्सतो आसवानं खयो होति, अयं दुक्खसमुदयोति, अयं दुक्खनिरोधोति, अयं दुक्खनिरोधगामिनीपटिपदाति जानतो पस्सतो आसवानं खयो होति । एवं खो भिक्खवे जानतो एवं पस्सतो आसवानं खयो होति । तस्मातिह भिक्खवे “इदं दुक्ख”न्ति योगो करणीयो, अयं दुक्खसमुदयोति, अयं दुक्खनिरोधोति, अयं दुक्खनिरोधगामिनीपटिपदाति योगो करणीयो”ति एवं खो भगवता भासितं ।

सीसपावनसुत्त

पुच्छा — तत्थेव आवुसो सीसपावनवग्गे पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि पठमं संगीतं सीसपावनसुत्तं भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितं ।

विस्सज्जना — कोसम्बियं भन्ते सीसपावने सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “तं किं मज्जथ भिक्खवे, कतमं नुखो बहुतरं यानि वा मया परित्तानि सीसपापण्णानि पाणिना गहितानि यदिदं उपरि सीसपावने”ति एवमादिना भगवता भासितं ।

पञ्चगतिपेय्यालवग्ग

पुच्छा — तत्थेव आवुसो पोरानकेहि धम्मसंगाहकमहाथेरेहि परियोसानभावेन संगीतो पञ्चगतिपेय्यालवग्गे, भगवता कथं कं आरब्ध कथञ्च भासितो ।

विस्सज्जना — वेसालियं भन्ते सम्बहुले भिक्खू आरब्ध “तं किं मज्जथ भिक्खवे, कतमं नु खो बहुतरं, यो वायं मया परित्तो नखसिखायं पंसु आरोपितो, अयं वा महापथवी”ति एवमादिना भगवता भासितो ।

पुच्छा — के आवुसो सिक्खन्ति ।

विस्सज्जना — सेक्खा च भन्ते पुथुज्जनकल्याणका च सिक्खन्ति ।

पुच्छा — के आवुसो सिक्खितसिक्खा ।

विस्सज्जना — अरहन्तो भन्ते सिक्खितसिक्खा ।

पुच्छा — कत्थ आवुसो ठितं ।

विस्सज्जना — सिक्खाकामेसु भन्ते ठितं ।

पुच्छा — के आवुसो धारेन्ति ।

विस्सज्जना — येसं भन्ते वत्तति ते धारेन्ति ।

पुच्छा — कस्स आवुसो वचनं ।

विस्सज्जना — भगवतो भन्ते वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

पुच्छा — केन आवुसो आभतं ।

विस्सज्जना — परम्पराय भन्ते आभतं ।